ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

KAMBUJASURIYÂ

កម្ពុជសុរិយា

ជាទស្សនាវដ្តីចេញផ្សាយពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ មួយខែ ១ ក្បាល

ឆ្នាំគំរប់ ១៤ ភាគទី ១១-១២

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីនឹងសម្តេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ
បានអនុញ្ញាតហើយ

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព.ស. ២៤៨៥

គ.ស. ១៩៤២

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ — វិទ្យុធម្មទេសនា កណ្ឌទី ៥ លោកគ្រូអាចារ្យ ម៉ុញ-ឆ៊ត្រី ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក នៅក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ សំដែង ១

២ — សេចក្តីផ្សេងៗ ១២

៣ — លោកនេយ្យ ពាក្យកាព្យ របស់ឧកញ៉ាវង្សាសពេជ្ញ ឧង (តមក) ២០

៤ — រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជ អ្នកអាចារ្យ គឹម-អាន ប្រែពីបារាំងសេសមក-ជាខេមរភាសា (តមក) ២៧

៥ — ពង្សាវតារក្រុងរោម ស្រង់យកពីគោលបារិកផ្សេងៗ ក្នុងពង្សាវតារលោក (តមក) ៣៣

៦ — ភូមិសាស្ត្រសង្ខេបនៃប្រទេសនានា: អំពីភូមិសាស្ត្រទ្វីបអាមេរិកខាងជើង. . . . ៤១

៧ — ប្រវត្តិពួកឧបាសក-ឧបាសិកា ជាសាវក-សាវិការបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ : ទី ៩ ប្រវត្តិជីវកកោមារភច្ច ទី ១០ ប្រវត្តិនកុលបិតាគហបតិ ៤៨

៨ — ប្រស្នាបំរើនសតិបញ្ញា: ប្រស្នាទី ២ សួរនឹងឆ្លើយអំពីខ្វាក់នឹងខ្វិន ៥១

៩ — រឿងព្រេងខ្មែរ: “ រឿងចៅម្ចាស់ផ្ទះនឹងចៅសុំសំបត” ៥៤

TABLE DES MATIÈRES

Pages

1. VIDYUDESANĀ (prédication faite à la Radio Phnôm-Penh), par le Vénérable MINH-NAGRI, membre de la Commission du Tripitaka 1

2. Notes variées 12

3. LOKANEYYA, poème par feu l'OKNHA VONGSASARPEJÑA NONG (suite) 20

4. Légende de l'Empereur Açoka de l'Inde antique, traduit par feu l'Achar KIM-ANN (suite) 27

5. Histoire de Rome. Extraits de divers documents de l'histoire universelle (suite) 33

6. Géographie sommaire de divers pays : l'Amérique du Nord .. 41

7. Vies des disciples laïcs du Bouddha. IX : Vie de JIVAKA. X : Vie de NAKULAPITA 48

8. Réflexions sur les phénomènes naturels : Dialogue sur l'aveugle et le paralytique 51

9. Conte populaire cambodgien inédit : "Un maître de maison et son hôte" 54

វិទ្យុធម្មទេសនា ភាគទី ៥

លោកគ្រូអាចារ្យ ម៉ុញ-ឌាគ្រី

ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ សំដែង

នៅថ្ងៃ ១៥ កើត ខែចេត្រ ឆ្នាំម្សាញ់ត្រីស័ក ព.ស. ២៤៨៤ (៣១ ម៉ារ្ស ឆ្នាំ ១៩៤២) ។

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

វេលានេះត្រូវវេនអាត្មាភាពសំដែងធម្មទេសនា ចែកជូនដល់អស់លោក-អ្នកទាំងឡាយ ដើម្បីជាសណ្តាប់ដូចសេចក្តីតទៅនេះ:

"មត្តញ្ញុតា សទា សាធុ"

"បុគ្គលអ្នកស្គាល់ប្រមាណរមែងញុំាងប្រយោជន៍ឲ្យសំរេចគ្រប់កាល"

ធម្មភាសិតនេះ សរសើរបុគ្គលអ្នកស្គាល់ប្រមាណថា អាចធ្វើប្រ-យោជន៍ឲ្យសំរេចបានគ្រប់កាល គ្រប់សម័យ ដូចសេចក្តីតទៅនេះ:

មត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណ គឺស្គាល់ថា ការធ្វើយ៉ាងនេះសម យ៉ាងនេះល្អ យ៉ាងនេះត្រូវទំនងចុះរបៀប ធ្វើយ៉ាងនេះសំរេចប្រយោជន៍ ៗ

ការស្គាល់ប្រមាណនេះ មានន័យគួរពណ៌នាបានដោយពិស្ដារជាអនេក តែបើរើសស្រង់ប្រមូលមកទុកជាគោលមាន ៥ ប្រការគឺ:

១– ការដឹងប្រមាណក្នុងទ្រព្យសម្បត្តិ

២– ការដឹងប្រមាណក្នុងកិច្ចការ

៣– ការដឹងប្រមាណក្នុងការរក្សារាងកាយ

៤– ការដឹងប្រមាណក្នុងបុគ្គល

៥– ការដឹងប្រមាណក្នុងធម៌

ទី ១ – ការដឹងប្រមាណក្នុងទ្រព្យសម្បត្តិ

ការដឹងប្រមាណក្នុងទ្រព្យសម្បត្តិ ចែកចេញដោយប្រភេទជា ៣ ប្រការ គឺ ស្គាល់ប្រមាណក្នុងការស្វែងរក ១, ស្គាល់ប្រមាណក្នុងការរក្សា ១ ស្គាល់ប្រមាណក្នុងការបរិភោគប្រើប្រាស់ ១ ។

ស្គាល់ប្រមាណក្នុងការស្វែងរក គឺចេះលៃលករកឧបាយក្នុងការស្វែងរកដែលត្រូវតាមគន្លងធម៌ មិនស្វែងរកដោយអាការកុហកកក្លួត បញ្ឆោត បោកប្រាស់បំបាត់ប្រវញ្ចន៍ លួចប្លន់ដណ្តើមអ្នកដទៃ ដោយកិច្ចកលចោរកម្ម មិនបន្លំដោយក្លែងជញ្ជីង តែកៀសបំផ្លាញដោយរង្វាល់នាឡិ តៅ-កន្តាំង បំបិទបំបាំងបន្លាតបន្លួចទ្រព្យអ្នកដទៃ លៃយកចំណេញដោយឧបាយទុច្ចរិត ដែលចាត់ចូលក្នុងជំនួញប្រាំប្រការ ឬមន្ត្រីដែលលុះអំណាចអគតិធម៌ ស៊ីសំណូកសូកអង្វរ សង្កត់កករាស្ត្រប្រជា ក៏ហៅថា ការស្វែងរកមិនត្រូវគន្លងធម៌ដោយពិត ។

ការស្វែងរកដោយឧបាយទុច្ចរិត ព្រះពុទ្ធទ្រង់ហាម ព្រោះជាហេតុធ្វើឲ្យអ្នកដទៃមានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយទាំងនាំឲ្យជួបប្រទះទៅលើទុក្ខទោសគ្រោះថ្នាក់ច្រើនប្រការ ឈ្មោះថាស្វែងរកសេចក្ដីទុក្ខមកដាក់ខ្លួនទាំងអ្នកដទៃ ទាំងបាននូវសេចក្ដីវិនាសក្នុងលោកទាំងពីរ; ឯការស្វែងរកដោយឧបាយសុចរិត ជាហេតុនាំឲ្យត្រជាក់ចិត្តរបស់ខ្លួនទាំងអ្នកដទៃ នាំឲ្យទ្រព្យសម្បត្តិនិត្យនៅចំរុងចំរើនឡើងតាមលំដាប់ ។

ទ្រព្យសម្បត្តិដែលគេបានមកដោយយុត្តិធម៌យ៉ាងនេះ ត្រូវស្គាល់ប្រមាណក្នុងការរក្សាទ្រព្យថែមទៀត ព្រោះថាទ្រព្យសម្បត្តិដែលគេបានមកនោះ បើបុគ្គលបណ្ដែតបណ្ដោយប្រហែសធ្វេស ទាំងវិនាសបាត់បង់ទៅវិញដោយភ័យផ្សេងៗ មានចោរភ័យជាដើម នាំឲ្យបង់កម្លាំងខ្លួនពេលវេលាដែលខំរកខំធ្វើមកហើយ ជួនកាលនាំឲ្យបង់ទ្រព្យដើមតាមរករបស់ដែលបាត់ទៅទ្វេភាគឡើងទៀត ហេតុនោះបុគ្គលម្ចាស់ទ្រព្យគួរតែប្រយ័ត្នក្នុងការថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិឲ្យម៉ឺងម៉ាត់ ទើបចាត់ថាជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណក្នុងការថែរក្សា ។

បុគ្គលដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិ ឈ្មោះថាជាអ្នកមានសេចក្ដីសុខច្រើនប្រការ ព្រោះទ្រព្យសម្បត្តិអាចឲ្យសំរេចប្រយោជន៍ ៤ យ៉ាងគឺ:

១- ចិញ្ចឹមខ្លួន មាតាបិតា បុត្រភរិយា ទាសកម្មករឲ្យជាសុខ

២- ចងមិត្រសម្លាញ់ឲ្យជាសុខ

៣- សម្រាប់បំបាត់គយន្តរាយដែលកើតអំពីហេតុផ្សេងៗ

៤- សម្រាប់ធ្វើពលិកម្ម ៥ ប្រការគឺ:

ក) ញាតិពលី ការសង្គ្រោះញាតិ

ខ) អតិថិពលី ការទទួលភ្ញៀវ

គ) បុព្វបេតពលី ការធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលដល់អ្នកស្លាប់

ឃ) រាជពលី ការបង់ពន្ធស្ហួយសាអាករថ្វាយម្ចាស់ផែនដី

ង) ទេវពលី ការធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលថ្វាយទេវតា

៥- បរិច្ចាគទានក្នុងសមណព្រាហ្មណ៍អ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវ ។

ការបរិច្ចាគតាមដំណើរនេះ ចាត់ថាស្គាល់ប្រមាណក្នុងការបរិភោគប្រើប្រាស់ ។

មួយទៀត បុគ្គលដែលស្គាល់ប្រមាណក្នុងការប្រើប្រាស់ចាយវាយទ្រព្យសម្បត្តិតាមកម្លាំងធនធានរបស់ខ្លួន ដឹងអស់ដឹងគង់ដឹងបង់ដឹងបាត់ មិនខ្ជះខ្ជាយគោគាផែតបទផតសណ្ដាប់ មិនបណ្ដោយឲ្យទ្រព្យធនធ្លាក់ជ្រះកេយកយទៅដោយល្បែងពាលាគឺ: ល្បែងស្រី ល្បែងស្រា កញ្ឆា អាភៀន ល្បែងភ្នាល់ផ្សេងៗ មានបៀ-ប៉ោ-ធូ-អាប៉ោងជាដើម ក៏ចាត់ថាជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណក្នុងការប្រើប្រាស់ចាយវាយ ។

មួយវិញទៀត បុគ្គលដែលចេះលៃលកប្រើតាមដំណើរទ្រព្យសម្បត្តិដែលតិចច្រើន មានសណ្ឋានតូចធំក្រាស់ស្ដើង ជ្រោកក់

វិធី ជាប់ស្រួយ រឹងទន់ ដែលគួរប្រើបានយ៉ាងណា សមរម្យ មិនមានផ្គង ប្រើយ៉ាងនោះ ក៏ចាត់ថាជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណក្នុងការប្រើប្រាស់ ។

រួមការដឹងប្រមាណក្នុងការស្វែងរក ការរក្សាទុកការប្រើប្រាស់ ឈ្មោះថាការដឹងប្រមាណក្នុងទ្រព្យសម្បត្តិ ។

ទី ២ ការដឹងប្រមាណក្នុងកិច្ចការ

ធម្មតាកិច្ចការក្នុងលោក តែងមានសភាពផ្សេងៗគ្នា កិច្ចការខ្លះក្រលំបាក ខ្លះស្រួលងាយ ខ្លះតូច ខ្លះធំ ខ្លះយូរ ខ្លះឆាប់ តែកិច្ចការទាំងនោះ ទោះបីមានសភាពផ្សេងគ្នាជាអនេកប្បការយ៉ាងណាក៏ដោយ បើរួបរួមមកពណ៌នាដោយសង្ខេបមាន ២ យ៉ាងគឺ: កិច្ចការដែលត្រូវធ្វើដោយកំឡាំងប្រាជ្ញា ១ កិច្ចការដែលត្រូវធ្វើដោយកម្លាំងកាយ ១ ។

វិជ្ជាអក្សរសាស្ត្រ លេខនព្វន្តគុណហារ ហោរាសាស្ត្រ បរមត្ថវិជ្ជា ធម៌វិន័យត្រៃសិក្ខា ហៅថាកិច្ចការដែលត្រូវធ្វើដោយប្រាជ្ញា ។ កិច្ចការហត្ថកម្មសម្រាប់ជាងឈើ ជាងស៊ីម៉ងត៍ អ្នកស្រែអ្នកចម្ការ ដែលជាការត្រូវលើកលីពុនជញ្ជូនសែងរែកជាដើម ឈ្មោះថាកិច្ចការត្រូវធ្វើដោយកម្លាំងកាយ ។

និសម្មការណំ សេយ្យោ

កិច្ចការទាំងនោះ បុគ្គលត្រូវពិចារណាឲ្យឃើញជាក់លាក់ហើយ ទើបធ្វើល្អជាង ព្រោះថាអំពើដែលបុគ្គលធ្វើហើយ រមែងតាំងនៅប្រាកដ អស់កល្បាវសាន ដូចជាគំនូសថ្មមិនងាយលុបទៅវិញបាន ៗ

កតស្ស នត្ថិ បដិការំ

អំពើដែលបុគ្គលធ្វើជ្រុលហួសដោយកាយក៏ដោ ចិត្តមិនងាយកែប្រែបានទេ ប្រៀបដូចជាផ្ទាំងជាវិការនៃដី ដែលបែកហើយមិនដែលផ្សាភ្ជាប់វិញបានឡើយ ទុកណាជាផ្សាប៉ះប៉ុនបាន ក៏មិនមានរូបសណ្ឋានល្អដូចដើម ៗ

ន តំ កម្មំ កតំ សាធុ យំ កត្វា អនុតប្បតិ

អំពើណាដែលបុគ្គលធ្វើទៅហើយ ក្តៅក្រហាយតាមក្រោយ អំពើដែលបុគ្គលធ្វើហើយនោះមិនប្រពៃឡើយ ៗ

អកតំ ទុក្កដំ សេយ្យោ

អំពើអាក្រក់បុគ្គលកុំធ្វើល្អជាង ៗ

ន ហិ តំ សុលភំ ហោតិ សុខំ ទុក្កដការិនា

បុគ្គលធ្វើអំពើអាក្រក់ មិនងាយបានសេចក្តីសុខឡើយ ៗ

បុគ្គលអ្នកស្គាល់ប្រមាណគុណអំពើដែលខ្លួនធ្វើ ឈ្មោះថាដឹងប្រមាណគុណកិច្ចការ ៗ

ទី ៣ ការដឹងប្រមាណក្នុងការរក្សារាងកាយ

រូបកាយមែនជាទីស្រឡាញ់របស់ជនគ្រប់គ្នា ប៉ុន្តែខ្លះក៏ចេះរក្សារូបកាយឲ្យបានសេចក្ដីសុខគ្រាន់បើ ខ្លះក៏ត្រឡប់ស្វែងរកសេចក្ដីទុក្ខមកបំពេញរាងកាយវិញ ។ ព្រះឈ្នះមារទ្រង់ត្រាស់ប្រដៅឲ្យរក្សារាងកាយ ដោយវិធីសំអាតភូមិភាគផែនដី គេហដ្ឋាន គ្រឿងស្លៀកបំពាក់ អាហារសម្រាប់បរិភោគ ឲ្យជំរះមន្ទិល កោរសក់ពុកមាត់ កាត់ក្រចក សំអាតធ្មេញជាដើម ឲ្យលៃលកប្រើកិរិយាបថឲ្យស្មើ បរិភោគអាហារល្មមប្រមាណមិនឲ្យឃ្លានពេកតាមចំណង់ តមអាហារដែលនាំឲ្យស្លូងដល់រាងកាយ មិនបរិភោគគ្រឿងស្រវឹងគ្រឿងពុល ដែលជាហេតុបណ្ដាលឲ្យកើតរោគដល់រាងកាយ ពីព្រោះរោគទាំងអស់មិនមែនសុទ្ធតែកើតមកអំពីផលកម្មទេ មានរោគខ្លះកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យហេតុបច្ចុប្បន្ន ព្រះភគវន្តមុនីទ្រង់ត្រាស់សរសើរអំពីគុណនៃការរក្សារាងកាយថានាំឲ្យបានសេចក្ដីសុខ មានអាយុវែង ទើបទ្រង់សំដែងថា:...

សណ្ឋិតំ ជីវតិ អាយុំ ចាលយំ

អាយុដែលបុគ្គលរក្សា រមែងគាំគ្រាទៅបន្តិចម្ដងៗ ។ រួមមកហៅថា ការដឹងប្រមាណក្នុងការរក្សារាងកាយ ។

ទី ៤ ការដឹងប្រមាណក្នុងបុគ្គល

មនុស្សយើងដែលកើតឡើងក្នុងលោក សព្វវេលាតែងមានសភាពផ្សេងៗគ្នា: មានរូបកាយខុសគ្នា មានសន្តានចិត្តមិនត្រូវគ្នា មាននាទីមុខក្រសួងកិច្ចការប្លែកគ្នា មានបុណ្យស័ក្តិខ្ពស់ទាបជាងគ្នា មានទ្រព្យធនធានតិចច្រើនជាងគ្នា ទាំងមានលទ្ធិសាសនាទំនៀមទម្លាប់ផ្សេងគ្នាទៀត; កាលបើមនុស្សមានសភាពផ្សេងៗគ្នាដូច្នេះហើយ ជាហេតុនាំឲ្យមានផ្លូវគំនិតជាអនេក ដល់បុគ្គលអ្នកនៅរួមគ្នា អ្នកអាស្រ័យទាក់ទងគ្នា; ហេតុនោះបុគ្គលត្រូវតែប្រះលៃលកតម្រូវអធ្យាស្រ័យគ្នាទៅវិញទៅមក ដើម្បីរក្សាសេចក្ដីសុខឲ្យកើតមានសព្វខ្លួន, បានជាព្រះបរមសាស្ដាទ្រង់ប្រដៅគ្រហស្ថឲ្យតាំងនៅក្នុងឃរាវាសធម៌ ៤ ប្រការគឺ:

ទី ១ សច្ចៈ: ឲ្យមានសេចក្ដីស្មោះត្រង់ចំពោះគ្នានឹងគ្នា ដើម្បីជាទីទុកចិត្តទៅវិញទៅមក គឺ: មាតាបិតា បុត្រធីតា ត្រូវសំដែងទឹកចិត្តស្មោះសរកគ្នា ស្វាមីភរិយាត្រូវសំដែងសេចក្ដីស្មោះស្ម័គ្រទៅវិញទៅមក មិនប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តគ្នា, ចៅហ្វាយនាយបាវព្រាវទៀតសោត ក៏ប្រះសំដែងសេចក្ដីស្មោះត្រង់ដល់គ្នីគ្នា ។

២ ទមៈ: ប្រះទប់ចិត្តរបស់ខ្លួន ប្រះទប់សំដីរបស់ខ្លួន ប្រះបន្ទន់ចិត្តរកគ្នា មិនឲ្យកើតសេចក្ដីក្រោធបាន ប្រះទូន្មានខ្លួននៅវេលាដែលមានឧបសគ្គចូលមកញាំញី ។

៣ ខន្តិ ឬ ធិតិ បើមានសេចក្ដីក្រោធឡើងហើយ ចេះបង្ក្រាម ចេះបន្ថយកំហឹងនោះទៅវិញ ចេះលុបលាងកំហុសមិនទទួលរំលើករឿងខុសមកពោលដដែលៗ ចេះលៃលករកឧបាយឱ្យស្ងប់សេចក្ដីក្រោធ មិនព្យាបាទអាឃាដចងពៀរគេទៅ ។

៤ ចាគៈ ចេះចែកចាយអាហារចំណីគ្រឿងឧបភោគបរិភោគដល់គ័ក្កា ។

យស្សេតេ ចតុរោ ធម្មា សទ្ធស្ស ឃរមេសិនោ
សច្ចំ ទមោ ធិតិ ចាគោ ស វេ បេច្ច ន សោចតិ ។

ធម៌ ៤ ប្រការគឺ: សច្ចៈ ទមៈ ធិតិៈ ចាគៈ នេះ បើគ្រហស្ថឯណាមានជំនឿកាន់ប្រព្រឹត្ត គ្រហស្ថនោះនឹងមិនមានសេចក្ដីទុក្ខព្រួយក្នុងលោកខាងមុខថែមទៀត ។ រួមមកហៅថា ការដឹងប្រមាណក្នុងបុគ្គល ។

ទី ៥ ការដឹងប្រមាណក្នុងធម៌

ការដឹងប្រមាណក្នុងធម៌នេះ មានន័យគួរញែកអធិប្បាយជា ៣ យ៉ាងគឺ: ដឹងប្រមាណក្នុងការរៀនសូត្រស្វាធ្យាយធម៌ ១ ដឹងប្រមាណក្នុងការសំដែងនិយាយពន្យល់ធម៌ ១ ដឹងប្រមាណក្នុងការប្រតិបត្តិធម៌ ១ ។

ការចេះលៃលកទន្ទេញស្វាធ្យាយពិនិត្យពិចារណាឲ្យបានចូលចិត្ត ជាក់លាក់ ចេះចាំប្រាកដស្ទាត់ជំនាញ ចាត់ជាស្គាល់ប្រមាណក្នុងការរៀនសូត្រ ។

សេចក្តីឈ្លាសវៃក្នុងការសំដែងធម៌តាមដំណើរបរិសទ្យដែលចេះដឹងតិចច្រើន តាមឧកាសពេលវេលា ចាត់ជាស្គាល់ប្រមាណក្នុងការសំ-ដែងធម៌ ។

សេចក្តីឈ្លាសវៃយល់ទំនងក្នុងការប្រព្រឹត្តការគាប់តាម ដូចដឹងថាទានត្រូវបរិច្ចាគយ៉ាងនេះ ទើបមានផលច្រើន, ឲ្យយ៉ាងនេះមានផលតិច; សីលត្រូវរក្សាដូច្នេះ ទើបបរិសុទ្ធ, កាន់ដូច្នេះសៅហ្មងពពាលពព្រុះ ដាច់ធ្លុះធ្លាយ; ភាវនាត្រូវចំរើនតាមរបៀបនេះ ទើបឆាប់សំរេចគុណតាមជាន់ដែលគួរសំរេច ដូច្នេះជាដើមឈ្មោះថាស្គាល់ប្រមាណក្នុងការប្រតិ-បត្តិធម៌ ។

បុគ្គលអ្នកស្គាល់ប្រមាណក្នុងការប្រតិបត្តិធម៌ នឹងបានទទួលផលអំពីព្រះធម៌វិញ សមដូចព្រះលោកនាថទ្រង់ត្រាស់ថា:

ធម្មោ ហវេ រក្ខតិ ធម្មចារី ។

ព្រះធម៌រមែងរក្សាបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ (អ្នករក្សាធម៌) រួបរួមការដឹងប្រមាណក្នុងមាតិកាទាំង ៤ ដែលបានពណ៌នាដោយសង្ខេបមកនេះ ឈ្មោះថា "មត្តញ្ញុតា អ្នកស្គាល់ប្រមាណ" ។

បុគ្គលអ្នកដឹងប្រមាណ បាននាមថាជាសប្បុរស, បណ្ឌិត, អ្នកប្រាជ្ញ ខ្ពរទៅក្នុងលោក ។

ការដឹងប្រមាណ ចាត់ជាគុណធម៌មួយយ៉ាងវិសេសដែលគួរប្រាថ្នា ខានពុំបាន ព្រោះជាគុណញុំាងប្រយោជន៍ឲ្យសំរេចគ្រប់កាលគ្រប់សម័យ សមដូចពុទ្ធភាសិតដែលបានអានទុកខាងដើមថា:

មត្តញ្ញុតា សទា សាធុ ។

អាចារ្យ ម៉ុញ-ឆ៉ាគ្រី

សេចក្តីផ្សេងៗ

អំពីមុខក្រសួងគ្រួសារក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា

កាលព្រះពុទ្ធសាសនាផុសប្រាកដឡើងក្នុងដែនទន្លេគង្គានោះ ឯរបៀបគ្រួសារក្នុងប្រទេសឥណ្ឌាគង់មានយូរណាស់មកហើយ ទើបគេមិនឃើញស្នាមលំអានក្នុងគម្ពីរពុទ្ធសាសនា ដើម្បីសើរើរៀបចំច្បាប់សម្រាប់គ្រួសារដូចជារបៀបដែលមាននៅក្នុងសព្វថ្ងៃនេះ សូម្បីក្នុងវេលាក្រោយៗ សង្គាយនាមកទៀតក៏មិនឃើញមានដែរ ។ តែទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ធម្មៈបានចូលជ្រែកនៅក្នុងគ្រួសារ ព្រមទាំងឱវាទរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ដែលបានកែប្រែទំនៀមទម្លាប់ខ្លះដោយពិតពុំខាន ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ទូន្មានឱវាទដ៏សំខាន់មួយ ដើម្បីឲ្យយើងសំដែងសេចក្តីគោរពគួរសមដល់ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ សឹងមានសំដែងក្នុងរឿងផ្សេងៗជាច្រើន ដូចមានសំដែងទុកក្នុងគាថាធម្មបទទី ១០៩ ថា "អ្នកឯណាមួយសំដែងសេចក្តីគោរពនិងឱនលំទោនដល់ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យក្នុងត្រកូលជានិច្ច អ្នកនោះនឹងបានចំរើនដោយធម៌ ៤ ប្រការ គឺ អាយុយឺន, ពណ៌សម្បុរផង់, សេចក្តីសុខនិងកំឡាំង" ។

ក្នុងសិង្គាលោវាទសូត្រ ព្រះពុទ្ធទ្រង់ទូន្មានអំពីកិច្ចដែលត្រូវប្រព្រឹត្ត ចំពោះមាតាបិតា ភរិយា, កូនប្រុសស្រី, គ្រូ, មិត្តសំឡាញ់និងពួកខ្ញុំ

ប្រុសស្រី ។ កិច្ចប្រតិបត្តិអស់នេះទុកជាចំណែកមួយរបស់ព្រះពុទ្ធសាស-នាដោយពិត ។ តែព្រះពុទ្ធសាសនាបានចៀសវាងលះបង់នូវសេចក្តីប្រតិបត្តិដែលជឿប្រកាន់ផ្តេសផ្តាសទាំងពិធីផ្សេងៗ ដែលជាកិច្ចការខាងគ្រួសារ ។ អាពាហ៍ពិពាហ៍ជាកិច្ចមួយរបស់បណ្តាជន គណៈសង្ឃក៏មិនចូលទៅប្រឡូកជាមួយផងទេ ។ នៅក្នុងប្រទេសដែលប្រកាន់លទ្ធិថេរវាទ ការលះលែងប្តីប្រពន្ធមានទំនងដូចគ្នា ទោះប្តីក្តីប្រពន្ធក្តីខាងណាមួយមិនស្មោះត្រង់នឹងមួយទៀតហើយ គ្រាន់តែចុះចេញពីផ្ទះទៅឬទាំងពីរនាក់មិនស្រុះស្រួលគ្នា ។ ប្រពន្ធមិនបាច់មានឈ្មោះតាមប្តីទេគឺប្រកាន់តាមឈ្មោះរបស់ខ្លួនពីដើមមក ហើយការធ្វើអាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវមានប្រពន្ធតែមួយប៉ុណ្ណោះ វៀរលែងតែពួកក្សត្រនិងមន្ត្រីធំៗ ។ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ស្ត្រីមិនត្រូវបណ្តែតបណ្តោយឲ្យទៅកាន់ឋានៈដ៏ថោកទាបទេ ស្ត្រីអាចនឹងរៀនសូត្រឲ្យចេះដឹងហើយកាន់កាប់ការសំខាន់ៗបាន ។ ទំនងនេះហើយដែលនាំឲ្យប្រទេសដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាថេរវាទខ្លះ ដូចជាលង្កា ភូមា និងសៀមឥឡូវនេះ គេបានទំនុកបំរុងឲ្យមានចំណេះចេះដឹងស្មើនឹងចំណេះខាងប្រុសហើយ ។ បានរក្សាសេចក្តីប្រតិបត្តិតាមព្រះពុទ្ធសាសនាទុកដោយល្អផង ។ ហេតុនេះហើយបានជាយើងមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ដែលបានប្រុសស្រីៗក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូ-ស៊ីននេះណាស់ មាតាបិតាជាពុទ្ធសាសនិកជន មិនទំនុកបំរុងកូន

ស្រីឲ្យរៀនសូត្រឲ្យចេះដឹង ឬកឲ្យនៅល្ងង់ខ្លៅ? ដូច្នេះ ត្រូវតែមាតាបិតាខំបំពេញមុខក្រសួងរបស់ខ្លួនឲ្យពេញលេញឡើង គឺ

១ – ត្រូវធ្វើជាពុទ្ធសាសនិកជនដ៏ល្អ ព្រោះព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ទូន្មានឲ្យខំរៀនសូត្រឲ្យចេះដឹង នឹងត្រូវចៀសវាងចាកសេចក្ដីល្ងង់ខ្លៅ ។

២ – ត្រូវធ្វើជាជាតិខ្មែរដ៏ល្អ មិនត្រូវភ្លេចថាខ្លួនត្រូវបណ្ដុះបណ្ដាលកូនស្រីៗឲ្យមានចំណេះចេះដឹងច្រើនឡើង ដល់បានធ្វើជាភរិយារបស់បុរសដែលចេះដឹង នឹងបានជាកំឡាំងយ៉ាងធំ ជាម្ដាយដែលប៉ិនប៉ប្រសព្វចេះចិញ្ចឹមកូនចៅឲ្យបានសេចក្ដីសុខនឹងឲ្យចេះដឹងច្បាប់ធំៗ តាំងអំពីកូននៅក្មេង នឹងឲ្យមានសីលធម៌យ៉ាងល្អឡើងតាមធម្មជាតិផង ។

អំពីអ្នកធុតង្គធំៗជាតិចិន

ខាងព្រះពុទ្ធសាសនា

លោកហ្វួន-ឆាង ជាអ្នកធុតង្គជាតិចិនដ៏ល្បីល្បាញបំផុត ដែលបានធ្វើដំណើរទៅប្រទេសឥណ្ឌាកាលពីពុទ្ធសករាជ១១៧២ដល់១១៨៨ ហើយជាគ្រូធម្មទូតពុទ្ធសាសនា ១ រូប ដែលមានកេរ្ដិ៍ឈ្មោះល្បីល្បាញក្នុងប្រទេសចិន ។ មុនលោកនេះ នៅមានអ្នកធុតង្គជាតិចិន ៣ រូបទៀត ដែលទៅកាន់ប្រទេសឥណ្ឌា ក្នុងចំនួននេះ លោក ហ្វា-ហៀន ជាអ្នកធ្វើដំណើរទៅថ្វាយសក្ការបូជនីយស្ថាននៅប្រទេសឥណ្ឌាជាដំបូង កាលពី

ពុទ្ធសករាជ ៩៤២ ដល់ ៩៥៦ ។ ដល់លោកត្រឡប់មកស្រុកចិនបាន ផ្តើមពិនិត្យមើលគម្ពីរដីកាក្នុងពុទ្ធសាសនា ។ អ្នកធុតង្គ ២ រូបទៀត ឈ្មោះ ស៊ុន-យុន និងហៀន-សេង ធ្វើដំណើរទៅក្នុង ព.ស. ៩៦១ តែ មិនសូវមានរឿងរ៉ាវ ឯការដើរធុតង្គរបស់អ្នកធុតង្គជាតិចិនគ្រប់ៗរូបនោះ គេបានរៀបរៀងជាភាសាចិន ហើយគម្ពីរដីកាខាងពុទ្ធសាសនាចំនួន ១៧០ គម្ពីរដែលគេបាននាំយកមកពីប្រទេសឥណ្ឌា ។ តអំពីលោក ហ្វូន-ឆាង មក ទើបមានអ្នកធុតង្គជាតិចិនជាច្រើន នាំគ្នាទៅប្រទេស ឥណ្ឌា ។ ក្នុងចំនួនអ្នកធុតង្គធំៗអស់នេះ លោកអ៊ី-ឈិង ជាអ្នកធុតង្គ ចិនដ៏ល្បីឈ្មោះ១រូបទៀតក្នុងចំនួន៥៦រូប ដែលលោកបានចេញដំណើរ មិនមែនត្រឹមតែប្រទេសឥណ្ឌា១ទេ គឺបានចូលទៅក្នុងប្រទេសមលេស៍ មួយទៀតផង ជាវេលាតាំងអំពី ព.ស. ១២១៤ ហូត១២៣៨ ។

លោកហ្វា-ហៀង— មានរឿងដែលបានកត់ត្រាទុកថា លោក នេះបានចេញពីក្រុងចិននៅទិសខាងលិចទៅនៅក្នុង ព.ស. ៩៤២ ហើយ ជាវេលា ៦ ឆ្នាំទើបបានដល់ទៅប្រទេសឥណ្ឌា ហើយសំណាក់ក្នុង ស្រុកនេះជាវេលា ៦ ឆ្នាំទៀត ទើបត្រឡប់ចូលមកក្នុងប្រទេសរបស់ លោកវិញ ក្នុង ព.ស. ៩៥៦ ជាវេលាដើរផ្លូវចំនួន ៣ ឆ្នាំ ។ រឿងរ៉ាវ នៃការធ្វើដំណើររបស់លោកមកចប់ចុះក្នុង ព.ស. ៩៥៧ ដែលហៅថា "អំពីប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនា" ហើយឈ្មោះរបស់លោកនេះគេហៅថា

"មហាសមណៈ" ។ ឯរឿងក៏របស់លោក គេបានប្រែចេញពីភាសាចិន មកជាភាសាបារាំងសែសនឹងភាសាអង់គ្លេស ។ កាលដែលលោកហ្វា-ហៀន ចេញដំណើរទៅប្រទេសឥណ្ឌានោះទៅតាមផ្លូវគោក ហើយត្រឡប់មកស្រុកចិនវិញតាមផ្លូវដើងទឹក គឺទៅកាន់កោះលង្កា រួចកោះជ្វា ហើយចូលមកស្រុកចិនខាងត្បូង កាលចេញពីស្រុកចិនទៅនោះ មានសមណៈជាតិចិនរួមដំណើរជាមួយគ្នា ១០ រូប តែដោយហេតុផលផ្សេងៗ ទើបលោកហ្វា-ហៀន មានតែអ្នករួមផ្លូវ ១ រូបដែលបានដល់ទៅប្រទេសឥណ្ឌាជាមួយគ្នា ។ លោកហ្វា-ហៀន បានទៅមើលទីក្រុងជាចំនួនច្រើន ជាទីក្រុងដែលលោកបានទៅមើល ទីក្រុងដែលគួរនាំយកមករៀបរាប់គឺ ក្រុងសាវត្ថី, កបិលវត្ថុ, វេសាលី, កុសិនគរ, បាតលីបុត្រ, រាជគ្រឹះ, គយា, ពារាណសី ។ អ្នកពុទ្ធចិនទៅតាំងទីសំណាក់នៅក្រុងបាតលីបុត្រ ដើម្បីរៀនរួមនឹងចម្លងយកច្បាប់គម្ពីរដីកាពុទ្ធ-សាសនាដែលមាននៅក្នុងនិកាយផ្សេងៗ ឯអ្នកពុទ្ធ ១ រូបទៀតដែលជាមិត្តដើរផ្លូវជាមួយនឹងលោកហ្វា-ហៀន នោះ បានពត់ចិត្តគំនិតទៅតាមវិធីដែលទន្ទានចិត្តឲ្យផ្លូវផងនឹងចំណេះវិជ្ជារបស់គណៈសង្ឃពុទ្ធសាសនានៅប្រទេសឥណ្ឌា ក៏ជាប់ចិត្តនៅនឹងប្រទេសឥណ្ឌានោះទៅ ។ ឯលោកហ្វា-ហៀនយល់ថា ខ្លួនលោកត្រូវតែត្រឡប់ទៅប្រទេសចិនវិញ ដើម្បីបំភ្លឺប្រជាជនអ្នកស្រុក នឹងបំភ្លឺសេចក្ដីប្រតិបត្តិដ៏ត្រឹមត្រូវដល់

លោកសង្ឃច័ន្ទផន ។ លោកនេះចេញពេលមិត្តរួមផ្លូវរបស់លោកចុះទៅតាមទន្លេគង្គា ហើយដើរកាត់ប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីនទីផ្សា ។ លោកនេះបានពោលអំពីនិកាយពុទ្ធសាសនាបែបហីនយាននិងបែបមហាយានដែរ តែមិនបាននិយាយអំពីការប្រណាំងប្រជែងគ្នាក្នុងរវាងនិកាយទាំង ២នេះឡើយ គឺបានសេចក្តីថា ក្នុងសម័យនោះនិកាយទាំងពីរមានសេចក្តីស្រុះស្រួលមូលគ្នាល្អ ។

ឯការធ្វើដំណើររបស់អ្នកធុតង្គឈ្មោះហៀន-ឆាំង ជារឿងរ៉ាវសំខាន់មួយដែរ សម្រាប់សិក្សាឲ្យដឹងពង្សាវតារនិងភូមិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសឥណ្ឌាប៉ែកខាងពុទ្ធសាសនា ។ លោកបានរៀបរៀងរឿងរ៉ាវរបស់លោកជាភាសាសំស្ក្រឹត រួចតែងជាភាសាចិនហើយបែងចេញជាផ្នែកៗជាច្រើនផ្នែកគឺ: ១ – ពណ៌នាអំពីផ្លូវថ្នល់ដែលមាននៅក្នុងលោក រួចពណ៌នាអំពីប្រទេសឥណ្ឌា ២ – អំពីការពិនិត្យសិក្សាយ៉ាងជ្រៅជ្រះ អំពីឈ្មោះ, ភូមិសាស្ត្រ, ថ្ងៃខែឆ្នាំ, កិច្ចការរបរកស៊ី, ភាសា, ទំនៀមទម្លាប់, សាសនា, ពួកវណ្ណ, ផលាផល, ៣ – អំពីសេចក្តីពណ៌នាយ៉ាងពិស្តារអំពីស្រុកមគធៈនិងនាឡន្ទា, ៤ – អំពីប្រទេសឥណ្ឌាខាងត្បូង; ៥ – អំពីផ្លូវដែលត្រឡប់មកវិញ ។

ក្នុងការដើរផ្លូវទៅប្រទេសឥណ្ឌានោះ មានស្តេច ១ អង្គទ្រង់ជួយទំ·នុកបំរុងលោក ចាត់ឲ្យសាមណេរ ៤ រូបធ្វើដំណើរទៅជាមួយនឹងលោកផង

ហើយទ្រង់ចាត់ចែងឲ្យការធ្វើដំណើររបស់លោកបានស្រួលផង ។ នៅប្រទេសឥណ្ឌាក៏មានក្សត្រ១អង្គដែរ ទ្រង់យកព្រះទ័យទុកដាក់នឹងលោក ហើយបានចាត់ចែងឲ្យលោកបានជួបនឹងពួកអ្នកប្រាជ្ញជាចំនួនច្រើន ៗ ឯស្រុកនាឡន្ទាជាទីប្រជុំធំ១នៃពុទ្ធសាសនាបែបមហាយាន នៅក្នុងទីនោះមានលោកសីល-ភទ្រ ជាចាងហ្វាងធំនៃមហាវិទ្យាល័យ ជាគ្រូមួយដែលមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីល្បាញណាស់ ។ លោកនៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យនេះជាច្រើនឆ្នាំដើម្បីរៀនភាសាសំស្ក្រឹតនឹងលទ្ធិព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយជៈ-ជែកដេញដោលគ្នាជាមួយនឹងប្រមុខនៃនិកាយផ្សេងៗ ព្រោះ(ក្នុងសម័យនោះ) ពុទ្ធសាសនាបែបហីនយានក៏មាននៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យនេះដែរ ។

លោកអ៉ី-ឈិង បានកត់ត្រាអំពីរឿងរ៉ាវនៃការធ្វើដំណើររបស់លោកមួយដែលបានចាត់ផ្ញើទៅស្រុកចិន ទើបលោកចេញដំណើរទៅប្រទេសជ្វា បាលី ស៊ុមាត្រាដែលនៅក្នុងសមុទ្រខាងត្បូង ហើយលោកបានប្រមូលនឹងចម្លងអស់ទាំងគម្ពីរវិន័យច្បាប់ពុទ្ធសាសនា ជាភាសាសំស្ក្រឹតអំពីប្រទេសអស់នោះ ។ ឯចំណែករឿងរ៉ាវនៅកោះអស់នេះ លោកនិយាយពន្យល់អំពីកិច្ចការចិញ្ចឹមជីវិត និងសេចក្តីប្រតិបត្តិតាមផ្លូវសាសនាក្នុងស្រុកហើយលោកបានពិនិត្យមើលគ្រប់ផ្នែកៗខាងច្បាប់វិន័យ នេះជាសៀវភៅសំខាន់មួយសម្រាប់ការសិក្សាអក្សរសាស្ត្រដែលនិយាយអំពីវិន័យ ។ ក្នុងសៀវ-ភៅ១ទៀត លោកអ៉ី-ឈិងបានកត់ត្រាទុកអំពីប្រវត្តិរបស់អ្នកធុតង្គជាតិ

ចិនចំនួន ៥៦ នាក់ដែលធ្វើដំណើរទៅប្រទេសឥណ្ឌា ។ ក្នុងសៀវភៅនេះ លោកអ៊ី-ឈិងបានពោលអធិប្បាយអំពីប្រទេសដែលលោកដើរត្រឡប់មកស្រុកចិនវិញ ហើយបានមកសំចតនៅក្នុងស៊ុមាត្រាជាគំរប់ពីរដង ដើម្បីចម្លងក្បួនច្បាប់គម្ពីរដីកាអំពីស្រុកនេះម្តងទៀត ។

លោកអ៊ី-ឈិងនេះ កាលលោកចេញពីប្រទេសរបស់លោកទៅ អាយុលោក ២៥ ឆ្នាំ ដើរកាត់ប្រទេសផ្សេងៗច្រើនជាង ៣០ ប្រទេស ក្នុងការធ្វើដំណើរទៅនមស្សការបូជនីយស្ថានក្នុងប្រទេសឥណ្ឌានោះ ។ លោកនៅសិក្សាតាំងអំពីវិន័យជាដើមក្នុងមហាវិទ្យាល័យនាឡន្ទាជាវេលា ១០ ឆ្នាំ លុះលោកត្រឡប់មកស៊ុមាត្រាវិញក្នុងអាយុ ៥០ ឆ្នាំ ក្នុងពុទ្ធសករាជ ១២៣២ ហើយតមកជាវេលា ៦ ឆ្នាំទៀត ទើបលោកត្រឡប់ទៅប្រទេសចិនវិញ ។

លោកនេយ្យពាក្យកាព្យ

(តមក)

មានចិត្តៈហារចង់ប្រាថ្នា ការអ្វីខ្ញុំនាំ ជាកូនជនទន់នោះមិញ ។ ពុំគួរនឹងចង់ស្រឡាញ់ ពុតម្ដាយម្ដេចមិញ ធ្វើតាមដូចម្ដាយនោះណា ។ បពិត្ររីឯឥដ្ឋា- រម្មណ៍បណ្ឌិតថា យល់ព្រះពស្ត្រកម្ពល ។ មានចិត្តចង់ស្លៀកសោតសល់ ប្រមាទទសពល ពុំគួរពុំស្មើនឹងភាណ ។ គួរតែនឹងសំពត់បាន មួយចង់កប្រាណ ដើរស្រោតដោយសព្វតំបន់ ។ រកស៊ីជាអ្នកសសន់ កូរសមពេកពន់ តាមដោយសណ្ដាប់នោះនៃ ។ បពិត្ររីឯអភ័យ បណ្ឌិតកាចក្រៃ វាយល់ព្រះខាន់ក្សត្រា ។ ជងជាំសឹងរ័តន៍វេទនា មានចិត្តប្រាថ្នា ចង់យកមកជាកំណាន់ ។ ដៃពុំគួរនឹងព្រះខាន់ រ័តន៍គួរតែកាន់ ស្រឡៃអន្ទង់ពាទ្យផង ។ ស្ដេចស្ដាប់ពោធិ៍ទូលស្នង ដូច្នោះហើយហោង ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះក្រោធក្រៃ ។ ត្រាស់ថាអស់វានេះនៃ មែនដូចធនញ្ជ័យ ទូលអញនេះពិតឬអ៊ី ។ ឯអគ្គអាចារ្យទាំងបី កិតឥតស្មារតី បង្គំប្រណម្យទូលថា ។ បពិត្រសម្ដេចក្សត្រា មែនពិតក្ដាត់ណា សូមទានតែជីវិតហោង ។ ស្ដេចទ្រង់ព្រះក្រោធកន្ទង់ ត្រាស់ឲ្យចាប់ចង ដាក់ប្រួលអាចារ្យទាំងបី ។ ឲ្យនាំទៅទុកនៅទី ក្នុងជ្រោះរង្កី ជាទុក្ខពន់កមហិមា ។ ទើបពោធិសត្វទូលថា បពិត្រព្រះមហា- រាជក្សត្រឥស្សរាធិបតី ។ រីឯបណ្ឌិតទាំងបី ហីនជាតិអប្រិយ ពុំគួរប្រាថ្នា

ចង់បាន ៗ សឹងកើតទុក្ខអន្តរាយប្រាណ ដូចកល់និទាន បក្សីទាំងប្រាំ
នោះណា ៗ ចង់ដណ្តើមពង្សនឹងគ្នា កើតជាទោសា ពីព្រេងដល់ឥឡូវ
នេះ ៗ ស្តេចស្លាប់ហើយត្រាស់សំណេះ ថាបាងឯងចេះ និទានចូរ
បានិយាយ ៗ

ព្រះពោធិសត្វប្រាជ្ញប្រាយ អ្នកនាំនិយាយ ដោយនូវជាតិស-
វញ្ញាណ ៗ បពិត្រព្រះមហាក្សត្រក្សន្ត កាលព្រេងមុនមាន បក្សីទាំង
ប្រាំប្រាកដ ៗ គឺហង្សស្រេកក្អែកមៀមត្រុឌ និក្សនៅចំហុត លាន្វែកនៃ
ព្រៃហិមពាន្ត ៗ លុះជាអំឡុងទៅបាន បក្សីហៅហាន ទាំងឡាយសឹង
បៀតបៀនគ្នា ៗ មានកាលថ្ងៃមួយនោះណា អស់សត្វបក្សា បក្សីទាំងប្រាំ
ជាធំ ៗ នូវអស់បក្សីហាស់ទុំ ហើរទៅជុំទុំ លើថ្មនោសិលា ៗ ឥតសត្វ
បក្សីឯណា គតាំងឲ្យជា ស្តេចឲ្យរក្សាសត្វផង ៗ មានខ្វងមួយនោះ
ឆ្លើយស្នង ថាមៀមនោះហោង ដ្បិតគាត់ជាបក្សីធំ ៗ គាត់កើតមុនពី
ប្រថម- កល្បគាត់មានកំ- ឡាំងលើសអស់សត្វនានា ៗ គួរយើងតាំង
គាត់ឲ្យជា ស្តេចឲ្យរក្សា រំដោះភ័យយើងបានហោង ៗ អស់ទាំងសត្វ
បក្សីផង សឹងព្រមឥតហ្មង តាមដោយពាក្យសត្វខ្វងនោះ ៗ កាលនោះ
ក្អែកឆ្លើយទាស់ថា មៀមធំនេះណា មានកំឡាំងតិចហើយហាន ៗ គឺ
មោះកើតក្នុងសន្តាន កោលីគោត្រប្រាណ ជាបក្សីថោកអប្រិយ ៗ មួយ
ទោះសន្តានថោកថ្ងៃ អស់សត្វបក្សី ទាំងអស់ព្រមហើយសឹងបាន ៗ

អញនឹងឆ្លើយពាក្យមួយថ្កាន់ អ្នកទាំងឡាយមាន អនុញ្ញាតទើបអញ ឆ្លាស់ឆ្លើយ ។ អស់សត្វចាស់ទុំឆ្លាស់ឆ្លើយ ថាម្នាលចៅអើយ ចៅមាន គំនិតនោះជ្រៅ ។ អស់យើងទាំងឡាយនេះក្តី អនុញ្ញាតឲ្យចៅ ចូរចៅ ឆ្លើយមកនេះម្តង ។ ក្អែកថាហៃអស់អ្នកផង ឲ្យមៀមនេះហោង ជា ស្តេចពុំចូលចិត្តអញ ។ ដ្បិតមុខនឹងក្អែកមៀមមិញ គេពុំស្រឡាញ់ ទោះ គាត់ខឹងពុំខឹងក្តី ។ ដូចគេខំនៅប្រក្រតី ធ្វើជាស្តេចអ្វី តែងខះមឲ្យ គេដូច្នោះ ។ អស់សត្វបក្សីទាំងនោះ ត្រូវចិត្តស្មានស្មោះ ថាមែនពិត ដូច្នោះហោង ។ មានត្មាតធំមួយឆ្លើយស្នង ថាក្អែកនេះហោង គាត់មាន កំឡាំងមហិមា ។ គួរយើងដំកល់គាត់ជា ស្តេចស្តែងគ្រា ព្យាបាលនៃ យើងបានហោង ។ ឯមៀមខឹងហើយឆ្លើយស្នង ថាក្អែកនេះហោង កើតលើសន្តានចណ្ឌាល ។ ជាអ្នកសាហាវអន្ធពាល គំនិតស្រើប ស្រាល ឥតមានករុណាប្រណី ។ តែនឹងលួចកូនគេធី ជាចោរ អប្រិយ នឹងឲ្យជាស្តេចម្តេចបាន ។ ក្អែកឮពាក្យមៀមឆ្លើយថ្កាន ដូច្នោះហើយមាន ចិត្តខឹងកំហឹងពេកក្រៃ ។ ស្រែកថាម្នាលមៀមចង្រៃ វីកជ្យនេះនៃ នឹងបានមកអញហើយណា ។ ម្តេចឡើយព្រះស្តែងចរចា ស្រដីទាស់ថា ឲ្យអន្តរាយបង់វិញ ។ មៀមថាម្នាលមហាក្អែកមិញ កដ្យនឹង បានអញ ព្រះស្តែងស្រដីឲ្យខាន ។ បក្សីទាំងពីរសាមាន្យ អត់គ្នាពុំបាន លោតហើរប្រចឹកផងគ្នា ។ កណ្តាលជំនុំនោះណា ចង់ជាវេក ពីកាល

នោះដល់ឥឡូវ ។ មានបក្សីចាស់មួយគូរ ឆ្លើយថាឥឡូវ គួរអភិសេក
ក្រុងគ្រុឌ ។ ឲ្យគាត់ជាស្តេចប្រាកដ កំឡាំងចំហុត ក្រៃលែងបក្សី
នានា ។ អណ្តាប់នោះទើបសេកជា អ្នកប្រាជ្ញឆ្លើយថា រីឯក្រុងគ្រុឌនោះ
នៃ ។ ពុំជាអំបូរក្សត្រថ្លៃ គួរយើងទាំងនៃ ឲ្យហង្សជាស្តេចគួរបាន ។ ដ្បិត
គាត់មានពូជសន្តាន ជាស្តេចហើយមាន រូបល្អប្រកបប្រាជ្ញា ។ មាន
ចិត្តមុរកុរុណា ហើយចេះធម្មា គួរឲ្យជាស្តេចគាប់ហោង ។ រីអស់
សត្វបក្សីផង នូវគ្រុឌឯងហោង សឹងព្រមដូចពាក្យសេកថា ។ ទើបមក
អភិសេកមហា- ហង្សហើយឲ្យជា ស្តេចប្រាកដកាលនោះហោង ។
ពោធិសត្វនាំទំនង និយាយសត្វផង ស្រេចទើបបង្គំទូលថា ។ បពិត្រ
សម្តេចក្សត្រា អ្នកឥតប្រាជ្ញា ចង់ធំនោះពុំដែលបាន ។ ដូចក្អែកទឹងមៀម
សាមាន្យ សឹងអន្តរាយប្រាណ អសារអស្តឯងអប្រិយ ។ ឥឡូវសូមស្តេច
ប្រណី ដោះទោសអ្នកបី ទុកស្មើតិរច្ឆាននោះហោង ។ ស្តេចស្តាប់ហើយ
បន្ទូលស្នង ទោសវាច្រើនផង អញមិនដោះលែងវាឡើយ ។ ព្រះពោធិ-
សត្វស្តាប់ហើយ បង្គំទូលឆ្លើយ បពិត្រសម្តេចចក្រី ។ បើអម្ចាស់ពុំ
ប្រណី ទោសអ្នកទាំងបី នូវកើតដំទៀលជាម្តង ។ ថាស្តេចយកកូន
ដកខង នូវកូនអ្នកផង សសទនូវកូនអ្នកលេង ។ មកជាអ្នកប្រាជ្ញស្តេច
ស្តែង ខុសហើយពុំលែង ស្តេចឲ្យសម្លាប់ចាត់បង់ ។ ហើយគេនឹងដៀល
មកត្រង់ ខ្លួនខ្ញុំថាចង់ មកទូលសំដែងៈពាសា ។ ឲ្យអ្នកទាំងបីមរណា

ហាក់ឥតមេត្តា ឥតសប្បុរសពេកក្រៃ ៗ ស្ដេចស្ដាប់ពោធិសត្វថ្លៃ ព្រមព្រះហឫទ័យ ថាមែនពិតដូចពោលថា ៗ ទើបស្ដេចឲ្យដោះទោសា អ្នកទាំងនោះណា នឹងឲ្យបំបរបង់សៀត ៗ ព្រះពោធិសត្វឆ្លើយឆ្លៀត ទូលទាស់ទៅទៀត បពិត្រព្រះបាទចក្រី ៗ បើម្ចាស់បរអ្នកទាំងបី រត់ទៅទីប្រទេសឯទៀតហើយណ៎ា ៗ នឹងនាំសត្រូវពាលា មកទ្រុស្តក្សត្រាប្រាកដពុំលែងឡើយហោង ៗ ស្ដេចស្ដាប់ហើយបន្ទូលស្នង ថាបើខ្នោះហោង អញឲ្យទៅជាខ្ញុំចៅ ៗ ទើបពោធិសត្វឆ្លើយទៅ ថាខ្ញុំខ្លាចត្រូវដំនៀលគេដៀលនិន្ទា ៗ ថាខ្ញុំមកទូលក្សត្រា សំដែងទោសា ទាំងនេះចង់បានជាខ្ញុំ ៗ ហេតុនោះគួរព្រះអង្គអំ- ម្ចាស់ថ្លៃស្ដេចដំ- កល់ជាអ្នកប្រាជ្រវិញណា ៗ មហារាជខ្ញុំពុំប្រាថ្នា យកអ្នកពាលា ទាំងបីនេះជាខ្ញុំឡើយ ៗ ដ្បិតមានច្បាប់ធម៌ជាត្រើយ ថាអ្នកណាហើយ ពុំមានចិត្តសប្បុរសផង ៗ លោកពុំឲ្យគប់ស្នេហ៍ស្នង នឹងអ្នកពាលផង ឥតសប្បុរសនោះណា ៗ មួយទីកុំយកអាតា ចូលទៅធ្វើជា មិត្រនឹងសត្រូវនោះឡើយ ៗ បើខំចូលជាមិត្រហើយ មានទុក្ខពុំស្បើយ នូវកើតវិនាសពេកក្រៃ ៗ គួរនាដូចភ្លើងឆេះព្រៃ នាកាលសម័យ រដូវខែចេត្រនោះហោង ៗ ទើបពោធិសត្វសាសង ទូលក្សត្រច្បាស់ច្បងសំដែងជាបទគាថា ៗ បញ្ចុះគោមហិដ្ឋ បន្ទូរចេញថា សត្វក្របីកាចតាំងឡាយ ៗ លោកប្រើឲ្យចៀសចម្ងាយ ប្រាំហត្ថគត់ឆ្ងាយ កុំចូល

ទៅទៀតឡើយណា ៗ អស្សស្សតហត្ថា ឲ្យចៀសសេះសា- ហារ
បានមួយរយហត្ថ ៗ សហស្សស្សុហត្ថិ ប្រើចៀសដំរី សាហារ
មួយពាន់ហត្ថគត ៗ ចៀសសត្វស៊ឹងមានកំណត់ កំណាន់ដោយបទ
បាលីដូច្នេះឯងហោង ៗ រីចៀសអ្នកទុជ៌នផង ឲ្យឆ្ងាយជាម្ដង ទៅប្រ-
ទេសឯទៀតវិញ ៗ ស្ដេចស្ដាប់ពោធិសត្វមិញ សោមនស្សពេញ
ព្រះទ័យថាគាប់មែនពិត ៗ ស្ដេចដំកល់កជបណ្ឌិត តាំងបីនោះឋិត
ឲ្យជាអ្នកប្រាជ្ញវិញខ្ពី ៗ ហិតបណ្ឌាទិដ្ឋ- តាយើងថ្ងៃពី ប្រយោជន៍
នេះស្រេចម៉េះណា ៗ

បទកាកគតិ ដំណាលដំណា ដំណើរអស់អាថ៌ តារបងចិត្តចាំ
រកឃ្មុំទោសា នៃព្រះអគ្គមហា- បុរសរតន៍ថ្ងៃ ៗ ប្រដូចស្រមោល តែង
តាមអន្ទោល ដោយខ្លួនប្រក្រតី មានមួយទេវ អាចារ្យតាំងបី ទូរពង្ស
ពោធិ ឡើងគាល់មហាក្សត្រ ៗ លង់លុះសុរិយា តាបទៅបច្ចិមា
ពង្សពោធិសត្វ ថ្វាត់ថ្វាយបង្គំ ប្រណម្យប្រណិប័តន៍ លុគលាមហា-
ក្សត្រ ចុះចាកបេញចរ ៗ អាចារ្យតាំងបី នូនអគ្គសិរសី កន្ត្រញកាយករ
ប្រួញប្រាណស្រពាប ក្រួញក្រាបបាទបរ ចុះចាកបេញចរ ដើរដល់ផ្លូវ
ផ្កា ៗ ជួបចួនពើបពង្ស ពោធិសត្វគង់ លេងលើសាលា អស់អគ្គអាចារ្យ
ត្រអាលម្ចីម្ចា ឡើងទៅចរចា ក្រសាលសុខសាន្ត ៗ ទើបសុន្ទរ-
លៃយល្បួងចរចា បន្តិចទៅថ្កាន ថាហៃធនញ្ជ័យ សព្វថ្ងៃគើមាន

អ្វីជាប្រមាទ អស្ចារ្យផល់ចិត្ត ៗ ព្រះពង្សពោធិ ស្ដេចស្ដាប់សំដី
ពាក្យរាជបណ្ឌិត អ្នកសឹងសរសើរ ទៅតែគន់គិត បានអ្វីចូលចិត្ត ជា
អស្ចារ្យសល់ ៗ ឯសុន្ទក- វែលយព្យាហើយថា ខ្ញុំគិតយល់យល់ មានតែ
ខន្តី សាកសួរមិត្រដល់ គួរកើតសុខសល់ ជាអស្ចារ្យក្លាត់ ៗ ឥដ្ឋារម្មណ៍
ឆ្លើយ ថាហៃហៅអើយ មានតែគន់គិត សរសើរគុណគេ នោះឯគំនិត
អន្ដអញចូលចិត្ត ថាប់ជាអស្ចារ្យ ៗ អភ័យបណ្ឌិត ឆ្លើយដោយ
គំនិត កំណាចក្រោធការ ប្រែប្រណីបតន់គេ នោះឯងអស្ចារ្យ
ខ្ញុំគិតយល់អាច ជាក់ហើយចូលចិត្ត ៗ កាលនោះពោធិ- សត្វស្ដាប់សំដី
ពាក្យរាជបណ្ឌិត ទាំងបីអង្គ ចរចាតាមចិត្ត អ្នកជាបណ្ឌិត ដំណឹងទៅ
នោះ ៗ សឹងតែឥតការ ឥតខ្លឹមអសារ អសោចសូន្យសោះ អាចារ្យ
ទាំងបី ស្រដីវែងស្មោះ ដំណឹងអ្នកនោះ មានខ្លឹមតើម្ដេច ៗ សូមអ្នក
សំដែង និទានឋាយថែង ឲ្យជាក់សេចក្រេច ប្រាប់ដោយបានដឹង
ដំណឹងគល់កិច្ច ខ្លឹមនោះដូចម្ដេច សូមអ្នកចរចា ៗ អ្នកឆ្លើយថាឯ
អញដឹងមានតែ កតញ្ញូតា កតវេទី ឯងក្ដីកើតប្រា- កដមុតសល់ជា
អស្ចារ្យពេកពន់ ៗ លើសទីងដំណឹង ព្រះស្ដេចឯងដឹង ជាយសែនគុណ
អ្នកណាកាន់កាច កំណាចពេកពន់ ភ្លាំងភ្លេចល្មើសគុណ ដោយកាច
ឯងណា ៗ

រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជ

(តមក)

ព្រះបាទអសោកបានបំបួសព្រះមហិន្ទរាជឧរសជាភិក្ខុ និងនាងសង្ឃមិត្តារាជធីតាជាភិក្ខុនី ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ប្រវត្តិសាស្ត្រសាកលរបស់ហ្វូនរិចិត្រពន្ធការថា ដែនមគធៈនោះជាទីដែលព្រះពុទ្ធសាសនាបានប្រតិស្ឋានជាដំបូង ហើយនាំគ្នាកាន់កាប់តៗរៀងមក តែកាលចន្ទ្រគុប្តៈចូលមកគ្រប់គ្រងដែនដីនោះហើយ សាសនាព្រាហ្មណ៍ក៏មានអំណាចរុងរឿងឡើងក្នុងអាណាចក្រមគធៈ ព្រោះហេតុតែមួយយ៉ាងគឺចន្ទ្រគុប្តៈមានអាចារ្យជាព្រាហ្មណ៍ ហើយការដែលចន្ទ្រគុប្តៈអាចតាំងខ្លួនជាស្ដេចផែនដីបាន ក៏ដោយវិធីប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រាហ្មណ៍ជាអាចារ្យទាំងនោះ ។

មួយយ៉ាងទៀត ក្នុងពុទ្ធកាលក្តី ខាងក្រោយពុទ្ធកាលយូរមកក្តី ក៏ពួកព្រាហ្មណ៍តែងមាននាទីជាបុរោហិត (ជាទីប្រឹក្សារាជការផែនដី) ហើយគេតែងប្រកាន់ថាព្រាហ្មណ៍ជាបុគ្គលចំពួកមួយ ដែលជាអ្នកចេះដឹងក្នុងវេទសាស្ត្រ (វេទប្រសាសន៍ ឬនឹងហៅឲ្យងាយៗថាវិជ្ជាគ្រប់គ្រង ឬវិជ្ជាការពារនគរ) ។ ព្រះបាទពិន្ទុសារៈជាព្រះបិតារបស់ព្រះបាទអសោក ក៏គង់ជ្រះថ្លាក្នុងសាសនាព្រាហ្មណ៍ដែរ ដោយការធ្លាប់បានអញ្ជើញពួកព្រាហ្មណ៍មកលៀងអាហារក្នុងមួយលើកៗ មួយម៉ឺនប្រាំមួយពាន់នាក់ ។ ឯព្រះបាទអសោកសោត កាលព្រះអង្គនៅជាកុមារនៅឡើយ ក៏ទ្រង់

បានទទួលការសិក្សាក្នុងស្នាដៃរបស់ពួកព្រាហ្មណ៍ដែរ តែដល់ពុទ្ធសករាជ ២៧៩ ទើបបានទ្រង់ប្រកាសព្រះអង្គថាជាពុទ្ធមាមកៈ ដោយសេចក្តីណែនាំនៃមន្ត្រីរបស់ព្រះអង្គម្នាក់ឈ្មោះឧបគុប្តៈ ។ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់កាន់ព្រះពុទ្ធសាសនានោះព្រោះទ្រង់ជ្រាបថា ព្រះអង្គបានធ្វើសង្គ្រាមជាកម្មដ៏អាក្រក់ច្រើនលើសលុបពេក នឹងទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា គ្រាកាលដែលព្រះអង្គកំពុងដណ្តើមយកបានដែនកលិង្គៈ ទ្រង់បានធ្វើដោយអំណាច បំផ្លាញជីវិតមនុស្សច្រើនជាអនេក ។

កាលពុទ្ធសករាជ ២៩៤ ស្តេចបានទៅនមស្សការនូវទីប្រសូតរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ លុះដល់ពុទ្ធសករាជ ៣០៣ បានទ្រង់ឧបសម្បទាជាភិក្ខុក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ការសង្គ្រាមដែលព្រះបាទអសោកធ្វើក្នុងខេត្តកលិង្គៈនោះ ជាសង្គ្រាមធំបំផុត ដែលជាហេតុនាំឲ្យផ្លាស់ព្រះរាជហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គពីភាពជាអ្នកធ្វើចម្បាំង មកជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌វិញ សិលាចារឹកដែលបញ្ចុះពាក្យប្រកាសរបស់ព្រះបាទអសោកនោះឯង សំដែងឲ្យឃើញថាព្រះអង្គទ្រង់ស្តាយព្រះរាជហឫទ័យយ៉ាងណា ។ មានសេចក្តីប្រែដូចតទៅនេះ:

"ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតជាអ្នកស័ក្តិសិទ្ធិ បានជ័យជំនះដល់ខេត្តកលិង្គៈ កាលទ្រង់បានរាជសម្បត្តិហើយ ៨ ឆ្នាំ ។ ទ្រង់បានចាប់មនុស្សមកជាឈ្លើយមួយសែនប្រាំម៉ឺន នឹងបានសម្លាប់អស់មួយសែន" ។

« កាលដែលបានរួមខេត្តកលិង្គៈចូលមកហើយ ទើបព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ជាអ្នកស័ក្តិសិទ្ធិ បានតាំងខ្លួនជាអ្នកគប់គ្រងរក្សាព្រះធម៌ ទ្រង់ស្រឡាញ់ក្នុងព្រះធម៌ និងទ្រង់ស្រឡាញ់ការរៀនប្រដៅព្រះធម៌ ហើយរឿងនេះឯងដែលធ្វើឲ្យព្រះករុណាម្ចាស់ជីវិត ជាអ្នកស័ក្តិសិទ្ធិទ្រង់តូចព្រះហឫទ័យក្នុងការដែលទ្រង់ទៅវាយដណ្ដើមយកក្រុងកលិង្គៈ ព្រោះការវាយក្រុងនោះត្រូវតែប្រទូសរ៉ាយពិឃាដមនុស្សឬចាប់យកជាឈ្លើយ ជារឿងដែលព្រះករុណាម្ចាស់ជីវិតទ្រង់មានព្រះទោមនស្សយ៉ាងក្រៃលែង" ។

តាំងអំពីបានទ្រង់ប្រកាសព្រះអង្គជាពុទ្ធមាមកៈហើយ ក៏លោកតាំងមូលបានដឹងច្បាស់ថា ព្រះអង្គជាពុទ្ធសាសនូបត្ថម្ភកៈពិតប្រាកដ ទ្រង់បានសាងព្រះស្តូបប្រាំបីម៉ឺនបួនពាន់[១]ឡើងក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ហើយតាំងអំពីនោះមក ក្រុងរាជគ្រឹះផ្លាស់នាមថា "វិហារ" ដោយទីនោះជាទីតាំងនៅនៃព្រះស្តូប ដល់មកសម័យនេះហៅថា "ប៊ិហារ" ។

---

១ មានសៀវភៅបាកំងប្រាប់ចំនួនខុសៗគ្នាច្រើន ខ្លះថាប្រាំបីម៉ឺន ខ្លះថាប្រាំមួយម៉ឺនបួនពាន់ ខ្លះប្រាំបីពាន់បួនរយ ការដែលពិតនោះ បើនឹកដល់អាណាចក្រនិងសេចក្ដីជ្រះថ្លាចាស់ក្លាក្រៃលែងរបស់ព្រះបាទអសោកហើយ ការកសាងព្រះស្តូបប្រាំបីម៉ឺនបួនពាន់អង្គនោះ ជារបស់ដែលគួរជឿ មិនជាការលើសវិស័យដែលទ្រង់កសាងបាន ។

ក្នុងរជ្ជសម័យរបស់ព្រះបាទអសោកនេះ ពួកព្រាហ្មណ៍អាប់រស្មីចុះទៅ ពួកព្រាហ្មណ៍ដែលធ្លាប់បានទទួលប្រាក់ទំនុកបំរុងរបស់រដ្ឋបាលពីមុនមកនោះ ក៏ត្រូវកាត់ចេញអស់ ផ្លាស់យកប្រាក់នោះទៅទំនុកបំរុងព្រះសង្ឃវិញ ។

តែទុកជាព្រះបាទអសោកយកព្រះរាជហឫទ័យទុកដាក់ក្នុងការប្រកាសព្រះពុទ្ធសាសនាដូច្នេះហើយក៏ដោយ ក្នុងអាណាចក្ររបស់ព្រះអង្គក៏គង់នៅមានសាសនាដទៃ ៗ ទៀតជាច្រើន ៗ ព្រះបាទអសោកទ្រង់ទំនុកបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនា តែទ្រង់មិនប្រទូសរ៉ាយសាសនាដទៃទេ សូម្បីទ្រង់ដកសាសនាព្រាហ្មណ៍ ដែលធ្លាប់ជាសាសនាសម្រាប់អាណាចក្រចេញហើយ ក៏គង់នៅប្រើព្រាហ្មណ៍ធ្វើពិធីផ្សេង ៗ នៅឡើយ រឿងទាំងនេះក៏ព្រោះថាជាកិច្ចខានសោះមិនបាន ដោយពួកដែលជឿសាសនាព្រាហ្មណ៍ក្នុងវេលានោះមិនមែនតិចជាងពួកពុទ្ធសាសនិកជនទេ ម្យ៉ាងទៀត តាំងអំពីបុរាណកាលយូរមកហើយក្ដី ក្នុងសម័យនេះក្ដី ចិត្តរបស់ជនជាតិឥណ្ឌៀនៅជាប់តែនឹងសាសនា បើព្រះបាទអសោកបដិសេធបោលសាសនាព្រាហ្មណ៍ចេញហើយ ក៏ប្រាកដជានឹងកើតការក្បត់កាប់សម្លាប់គ្នាកែរយ៉ាងធំ បើទុកជាទ្រង់លះបង់បោលសោះមិនបានដូច្នេះ ក៏គង់ទ្រង់មិនទំនុកបំរុងព្រាហ្មណ៍ជាការធំដុំប៉ុន្មានឡើយ ។

មិនមែនតែសាសនាព្រាហ្មណ៍ប៉ុណ្ណោះទេ សូម្បីសាសនាដទៃ ៗ ដែលមានគណាចារ្យតាំងការប្រៀនប្រដៅនៅឡើយ ព្រះបាទអសោកក៏មិនបានលុបលាងចោលដែរ គ្រាន់តែទ្រង់សំដែងព្រះរាជប្រាថ្នាឲ្យម្ចាស់នៃសាសនានុ៎ះ ៗ ជួយទំនុកបំរុងសីលធម៌របស់ប្រជាជនប៉ុណ្ណោះ សេចក្តីប្រាថ្នានេះ ទ្រង់បានចារឹកនៅលើផែនសិលា ហើយនាំទៅប្រតិស្ថានទុកក្នុងទីផ្សេង ៗ សិលាចារឹកនោះតាំងនៅរហូតដល់សម័យនេះ មានផែនថ្មមួយផ្ទាំងដែលសំដែងឲ្យឃើញចរិយាវត្តដ៏ល្អរបស់ព្រះបាទអសោក ដូចសេចក្តីប្រែតទៅនេះ

« ប្រជារាស្ត្រគ្រប់គ្នាសុទ្ធតែជាបុត្ររបស់ខ្ញុំ ខ្ញុំត្រូវការឲ្យបុត្រក្នុងទ្រូងរបស់ខ្ញុំមានសេចក្តីសុខសួស្តីក្នុងលោកនេះយ៉ាងណា ខ្ញុំក៏មានប្រាថ្នាឲ្យពួកប្រជាជនមានសេចក្តីសុខសួស្តីយ៉ាងនោះ ៗ ខ្ញុំឲ្យដាំដើមជ្រៃនៅប្របខាងផ្លូវដើរដើម្បីឲ្យជាម្លប់ដល់មនុស្សនិងសត្វ ៗ ខ្ញុំបានឲ្យដាំសួនស្វាយជីកស្រះនិងសាងសាលា ឲ្យជាទីសំណាក់អាស្រ័យនៃមនុស្សនិងសត្វ ៗ ខ្ញុំបានតាំងអ្នកមើលការខាងផ្លូវសាសនាសម្រាប់ធ្វើការកុសលគ្រប់ប្រភេទ និងប្រតិបត្តិនាទីរបស់សាសនាគ្រប់និកាយ ៗ ខ្ញុំយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះព្រះសង្ឃរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា សូម្បីពួកព្រាហ្មណ៍ដែលជាសាសនារបស់ពួកសូមតាន ហើយនិងម្ចាស់លទ្ធិដទៃ ៗ ខ្ញុំក៏យកចិត្តទុកដាក់ផង » ៗ

កាលក្នុងពុទ្ធសករាជ ៣១៦ ព្រះបាទអសោកបានតាក់ឲ្យមានសង្គាយនា[1] ជាគ្រាទី ៣ ក្នុងក្រុងបាដលីបុត្រដែលជាក្រុងរបស់ព្រះអង្គគង់នៅ ។ ក្នុងកាលសង្គាយនាជាន់នេះ មានភិក្ខុមកប្រជុំមួយពាន់អង្គ ហើយក្នុងគ្រានេះឯងដែលបានបញ្ជូនពួកព្រះថេរជាអ្នកអង់អាចទៅប្រ-កាសព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងមួយទិសមួយរូបគ្រប់ផ្លូវ គឺព្រះមហារក្ខិតត្ថេរទៅប្រកាសដល់ពួកក្រិកខាងខែត្របាកត្រៀយ៉ាន (Bactriane) ព្រះមជ្ឈិ-យន្តិកៈ (មធ្យន្តិក?) ទៅប្រកាសខាងកស្មីរៈនិងដែនគន្ធារៈ, ព្រះមហា-ដិម្ពៈ(?)និងព្រះសហទេវៈ ទៅប្រកាសក្នុងអាណាចក្រតូចៗផ្សេងៗ ខាងភ្នំហិមាល័យ, ព្រះមហាធម្មៈ ទៅប្រកាសខាងខេត្តមហារស្ត្រ, ព្រះមហា-ទេវៈ ទៅប្រកាសខាងម៉ៃស័រ, ព្រះសោណៈនិងព្រះឧត្តរៈ ទៅប្រកាសខាងប្រទេសភូមា-មន, ព្រះឧរសនិងព្រះធីតារបស់ព្រះបាទអសោកបានទទួលនាទីទៅប្រកាសខាងកោះលង្កា ។

---

១ មើលសេចក្ដីសង្ខេប តែងាយយល់ ក្នុងសៀវភៅ "Les religions du monde" par C. Clément

ពង្សាវតាររោម

(តមក)

ប្រគល់អំណាចឲ្យធ្វើជាអ្នកបញ្ជាការកងទ័ព លើកទ័ពទៅច្បាំងនឹងព្រះបាទមិទ្រីដាត ក្នុងទ្វីបអាស៊ី ដំណែងបញ្ជាការទ័ពនេះគេត្រូវការណាស់ ព្រោះដល់ពេលត្រឡប់មកដល់ស្រុកវិញនឹងបានធ្វើជាមហាសេដ្ឋីព្រមទាំងមានអំណាចយ៉ាងធំថែមទៀតផង ព្រោះមានកំឡាំងទាហាននៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃខ្លួន ។

ដំបូង ដំណែងនេះម៉ារីយុសត្រូវការចង់បានណាស់ ហើយគិតថាគង់នឹងបានមកខ្លួន លុះមិនបានសម្រេចដូចបំណង ទើបម៉ារីយុសបបួលពស្ត្រ ប្រជាឲ្យបោះឆ្នោតទម្លាក់សេចក្ដីវិនិច្ឆ័យសម្រេចនៃសភាសេណាត់ ក្នុងការតាំងឲ្យស៊ីល្លាធ្វើជាមេទ័ពធំក្នុងគ្រានេះ ។ ឯស៊ីល្លាបានដឹង ក៏រួបរួមកងទាហានរបស់ខ្លួនលើកចូលក្រុងរោម តាមធម្មតាមានខហាមផ្ដាច់មិនឲ្យពួកទាហានកាន់អាវុធដើរចូលក្រុងរោម គ្រានេះជាគ្រាដំបូងដែលកងទាហានព្រមទាំងអាវុធដើរចូលក្រុងរោម ។ ឯម៉ារីយុសមិនទាន់បានត្រៀមកំឡាំងទប់ទល់ ក៏គេចរត់ចេញពីក្រុងរោមនោះទៅ ឆ្លងទៅទ្វីបអហ្វ្រិក ។ ស៊ីល្លាមានជ័យជំនះក្នុងគ្រានេះ ទើបប្រកាសលើកលែងប្រើច្បាប់ដែលម៉ារីយុសបានធ្វើទុកមកនោះទាំងអស់ នឹងលើកអំណាចសភាសេណាត់

ឲ្យខ្ពង់ខ្ពស់ឡើងដូចកាលជាន់ដើមវិញទៀត ទើបលើកទ័ពចេញទៅទ្វីបអាស៊ី ។

ក្នុងពេលដែលស៊ីល្លា មិននៅក្នុងក្រុងរោមនោះ ម៉ារីយុសក៏ត្រឡប់ចូលមកក្នុងប្រទេសឥតាលី ហើយបានបក្សពួកសំខាន់ម្នាក់ធ្វើជាកុងស៊ុល ម៉ារីយុសបានប្រមូលពួកឥតាលីនិងពួកខ្ញុំបានជាចំនួនច្រើនហើយ ក៏លើកទ័ពចូលក្រុងរោម បានបំផ្លាញជីវិតពួកនាហ្មឺនមន្ត្រីអស់ចំនួនច្រើន និងប្រកាសថា ស៊ីល្លាជាសត្រូវនឹងប្រជាជន ហើយតាំងខ្លួនឯងជាអ្នកបញ្ជាការទ័ពទ្វីបអាស៊ី តែកាលចេញដំណើរទៅ ក៏ស្រាប់តែអនិច្ចកម្មពាក់កណ្ដាលផ្លូវ ក្នុងពុទ្ធសករាជ ៤៥៧ (មុនគ.ស. ៨៦) ។ ទុកក្រុងរោមនៅក្រោមកណ្ដាប់ដៃរបស់ស៊ីល្លា និងកូនប្រុសរបស់ខ្លួនម្នាក់ គ្រប់គ្រងក្រុងរោមតមកទៀតជាវេលា ៣ ឆ្នាំ ។

កាលស៊ីល្លាលើកទ័ពទៅច្បាំងឈ្នះព្រះបាទមិទ្រីដាតនោះ បានប្រមូលយកទ្រព្យសម្បត្តិចូលមកក្រុងរោមជាចំនួនច្រើន ទើបសភាសេណាត់តាំងស៊ីល្លាឲ្យមានដំណែងខ្ពស់ឡើងទៀតជា ឌិកតាទ័រ (Dictateur) នៃក្រុងរោម ដរាបដល់អស់ជីវិត ។ ក្នុងគ្រានេះ ស៊ីល្លាបានធ្វើការសងសឹកពួកជាសត្រូវនឹងខ្លួនដោយវិធីប្រហារជីវិតនិងរឹបជាន់យកទ្រព្យសម្បត្តិលក់ឡាយស្រុងយ៉ាងថោកៗ មានសេចក្ដីដំណាលថា ដី ១ កន្លែងនោះជារបស់អ្នកដែលជាសត្រូវនឹងស៊ីល្លា ដីនេះមានដំឡៃដល់ ២០.១០០.០០០

ហ្វ្រង់ ស៊ីល្ល៉ាបែរយកមកលក់ឡាយឡុងឲ្យពួកខ្លួនគិតជាដំឡៃ៤៧០ ហ្វ្រង់ ប៉ុណ្ណោះ (ប្រហែល ២.០០០.០០០ រៀល លក់ត្រឹម ៤៧ រៀល) ។ តាំងអំពីនោះមក ស៊ីល្ល៉ាក៏កែប្រែរបៀបត្រួតត្រាក្រុងរោមជាច្រើនយ៉ាង ដូចជាកុងស៊ុលពីដើម មានដំណែងជាអ្នកបញ្ជាការកងទ័ពផង ក៏ត្រូវស៊ីល្ល៉ាផ្តាច់អំណាចនេះចេញដែរ ស៊ីល្ល៉ាបានលាចេញពីដំណែងឌិកតាទ័រ កាលពីពុទ្ធសករាជ ៤៦២ (មុនគ.ស. ៧៩) ហើយតមកទៀត ១ ឆ្នាំក៏អនិច្ចកម្មទៅ ។ ការរៀបធ្វើបុណ្យសពស៊ីល្ល៉ានេះ គេរៀបធ្វើជាពិធីធំឡារែកសំបើមណាស់ ទីងសំខាន់យ៉ាងក្រៃលែងមួយគ្រាទៀត ក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់រោម ។

កិច្ចការរបស់ស៊ីល្ល៉ានោះ ឲ្យផលអាក្រក់ដល់ក្រុងរោមច្រើនជាងផលល្អ ព្រោះតាំងអំពីនោះតមក អ្នកណាបានធ្វើជាអ្នកបញ្ជាការទ័ព ក៏គិតតែប៉ុនប៉ងចង់ធ្វើជានាយចៅហ្វាយធំនៅក្រុងរោម បើអ្នកឯណាមានកំឡាំងទាហាននៅក្នុងកណ្តាប់ដៃ ហើយរដ្ឋបាលធ្វើការមិនជាទីគាប់ចិត្ត ក៏លើកទាហានចូលក្រុងរោម ។ កិច្ចការនៅក្រុងរោមមានទំនងដូច្នេះរហូតមកដល់មនុស្សសំខាន់ ២ នាក់ គឺ ប៉ុមប៉េនិងសេសារ (Pompée et césar) ។

ប៉ុមប៉េកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ មានសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភហើយក្លាហាន ជាមិត្តជំនិតរបស់ស៊ីល្ល៉ា ជាអ្នកធ្លាប់ចេញច្បាំងមកជាមួយគ្នា ។ លុះស៊ីល្ល៉ា

អនិច្ចកម្មទៅ ហើយតាំងខ្លួនជាអ្នកគ្រប់គ្រងសកាសេណាត់តមក ៗ តាម ដោយពិត ប៉ុមប៉េជាមនុស្សកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ ជាមេទ័ពមានគុណ-សម្បត្តិយ៉ាងកណ្តាល ជាដេប៉ុសេឥតគំនិត មាននិស្ស័យត្រឡប់ត្រ-ឡិនមិនទៀងទាត់ ជាមនុស្សក្បាលពីរ មួងចូលខាងពួកអ្នកមាន មួងទៅចូលខាងពួកអ្នកក្រ ស្រេចតែពួកខាងណាធ្វើប្រយោជន៍ឲ្យខ្លួនបានច្រើន តែប៉ុមប៉េនេះជាមនុស្សមានជោគល្អចំឡែក បានធ្វើការសម្រេចដោយគ្រោះល្អរបស់ខ្លួន ៗ ជាន់ដំបូង សកាសេណាត់តាំងឲ្យធ្វើជាមេទ័ព ទៅច្បាំងស្រុកអេស្ប៉ាញក៏បានជ័យជំនះ លុះតមក ប៉ុមប៉េផ្លាស់ចិត្តគំ-និតចេញពីពួកអ្នកមានត្រកូលខ្ពស់ មកចូលនឹងពួកពស្ត្រវិញ ហើយប្រកាសឲ្យលើកច្បាប់ដែលស៊ីល្ល៉ាបានបញ្ញត្តទុកនោះចោលទាំងអស់ សកាសេណាត់ក៏គោងតែយល់ព្រមតាម ព្រោះខ្លាចកំឡាំងទាហានរបស់ប៉ុមប៉េ ៗ តអំពីនោះមក ប៉ុមប៉េលើកទ័ពទៅច្បាំងនឹងព្រះបាទមីទ្រីដាតក្សត្រនៃអាណាចក្រប៉ុងត៍ (Pont) ជាប្រទេសតូច ៗ នៅឆ្នេរសមុទ្រខ្មៅ (Mer noire) ដែលជាសត្រូវនឹងក្រុងរ៉ូមយ៉ាងសំបើមដូចកាលអន្និបាល ប៉ុមប៉េក៏ច្បាំងប្រាបប្រាមកបទាបទៅបានដែរ ហើយពង្រីកអាណាខេត្តឲ្យរីកចេញទៅទៀត រហូតដល់ទន្លេអ៊ឺយប្រាត (Euphrate) ឲ្យរួមនៅក្នុងមហាអាណាចក្ររ៉ូម តាំងអំពីពុទ្ធសករាជ ៤៨០ (មុន គ.ស. ៦៣) ៗ

នៅឱកាសដែលប៉ុមប៉េចេញទៅធ្វើសង្គ្រាមនៅខាងណោះ ចំណែកខាងក្រុងរោមក៏កើតចលាចលឡើង ដោយមានមនុស្សម្នាក់ឈ្មោះកាទីលី-ណា (Catilina) បានប្រមូលកំឡាំងមនុស្សបង្កឡើង ដ្បិតក្រុងរោមសម័យនោះ អ្នកណាមានកំឡាំងទាហាន ក៏អាចនឹងបានធ្វើជានាយចៅហ្វាយធំនៅក្រុងរោមបាន តែវេលានោះចួនជាគ្រោះល្អរបស់ក្រុងរោមដោយមានកុងស៊ុលម្នាក់ឈ្មោះស៊ីសេរ៉ុង (Cicéron) ជាអ្នកជួយរបៀបរពុយពួករបស់រោមឲ្យបានផុតពីគ្រោះថ្នាក់ ។ ឯប្រវត្តិរបស់ស៊ីសេរ៉ុងដូច្នេះ:

ស៊ីសេរ៉ុងកើតក្នុងត្រកូលមិនមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះអ្វីទេ បានចេញទៅសិក្សាអក្សរសាស្ត្រវិជ្ជាការនៅក្រុងរោមនឹងក្រុងអាថែន បានចូលធ្វើរាជការកាលពីអាយុ ៣០ ឆ្នាំ ។ មានសេចក្តីដំណាលថា មានមនុស្សស្រឡាញ់ពេញចិត្តច្រើនដោយសំដីវោហារថ្វីមាត់ឆ្លាត, ស្មោះត្រង់ ជាគុណសម្បត្តិ ៣ ប្រការមានរួមនៅក្នុងមនុស្សម្នាក់ លុះអាយុ ៤៤ ឆ្នាំទើបបានទទួលដំណែងជាកុងស៊ុល ហើយបានធ្វើការយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ក្នុងសម័យដែលពួកមេទ័ពកំពុងដណ្តើមអំណាចគ្នានៅក្រុងរោម ។ ស៊ីសេរ៉ុងមានចិត្តគំនិតទន់បន្តិច តែស្មោះត្រង់សុចរិតនឹងមិត្តសំឡាញ់ ប៉ិននិយាយយ៉ាងឯកក្នុងសម័យនោះ លោកនេះបានតែងរឿងរ៉ាវទុកជាច្រើន ដែលមានមនុស្សនិយមរាប់អានរហូតមកដល់ឥឡូវនេះ ។

ការចលាចលផ្សេង ៗ ដូចបានពោលមកនោះបានស្ងប់ស្ងាត់ទៅវិញ ក្នុងកាលដែលប៉ុមប៉េត្រឡប់មកពីទ្វីបអាស៊ី ព្រោះក្នុងគ្រានោះប៉ុមប៉េមានជ័យជំនះយ៉ាងសំខាន់ ទើបជឿទុកចិត្តខ្លួនថា ខ្លួននឹងមានអំណាចបុណ្យស័ក្តិធំក្នុងគ្រានេះ លុះចូលមកដល់ក្រុងរោម ក៏លែងទាហានចេញអស់ទៅ តែគ្រាក្រោយទើបដឹងខ្លួនថាខ្លួនគិតខុស ព្រោះប៉ុមប៉េមិនបានមានអំណាចអ្វីឡើយ សុំអ្វីពីរដ្ឋបាល ៗ ក៏មិនព្រមអនុញ្ញាតឲ្យ ថែមទាំងមិនទទួលដឹងឮថាកិច្ចការដែលប៉ុមប៉េបានធ្វើមកហើយទុកជាត្រឹមត្រូវផង ។ កាលបើរដ្ឋបាលមិនបានទទួលដឹងអំពីកិច្ចការដ៏សំខាន់ ៗ ដែលប៉ុមប៉េបានធ្វើមកនោះ ប៉ុមប៉េក៏មានសេចក្តីតូចចិត្តជាពន្លឹក ប្រសិនបើមានកងទ័ពនៅក្នុងដៃគង់នឹងលើកទ័ពចូលក្រុងរោម ដូចជាមេទ័ពមុន ៗ ធ្លាប់ធ្វើមកនោះជាមិនខាន តែគ្រានេះប៉ុមប៉េលែងទាហានចេញអស់ទៅហើយ ទើបត្រូវតែរត់ទៅរកក្រាស៊ុស (Crassus) ដែលជាសំឡាញ់របស់ខ្លួន ហើយថែមទាំងបានសេសារម្នាក់ទៀតមកជាបក្សពួកផង ទើបរៀបចំចាត់តាំងគណៈរបស់ខ្លួនឡើង ហៅថា ត្រីយុមវីរ៉ាត់ (Triumviral) ប្រែថា ក្រុម ៣ នាក់ ដោយមានគោលបំណងនឹងរួបទាញយកអំណាចស្រុកទេសមកនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃ ។

សេសារជាក្មួយរបស់ម៉ារ្យុស ជាកូនប្រសាររបស់ស៊ីណ្ណា (Cinna) កើតក្នុងត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់មួយនៅក្រុងរោម ។ សេសារជាអ្នកប្រាថ្នាអំណាច

យ៉ាងខ្ពង់ខ្ពស់បំផុតក្នុងស្រុកទេស ទឹងមានសេចក្តីប្រកាន់ទុកក្នុងចិត្តថា ធ្វើជាមនុស្សលេខ ១ ក្នុងភូមិប្រសើរជាងលេខ ២ នៅក្រុងរោម ជាមនុស្សមានលក្ខណៈរឹងប៉ឹងរឹងរូស ទឹងមានសេចក្តីឈ្លាសវៃជាងអ្នកទាំងពីរនេះ ។

សេចក្តីប្រាថ្នានៃបុរសទាំង ៣ នាក់ ដែលមានបំណងចង់ធ្វើជានាយហៅហ្វាយធំនៅក្រុងរោមក៏ប្រាកដឡើង ព្រោះក្នុងពុទ្ធសករាជ ៤៨៤ (មុន គ.ស. ៥៩) សេសារបានទទួលដំណែងជាកុងស៊ុល ហើយជាអ្នកបញ្ជាការកងទ័ពប្រចាំស្រុកចំណុះរបស់រោម ។ កិច្ចការដែលប៉ុមប៉េធ្វើមកក៏បានទទួលការរ៉ាប់រងពីពឹកជការទាំងអស់ ។ ឯក្រាស្សុសនោះ បានទទួលនាទីឲ្យឃុំកងទ័ពទៅច្បាំងនឹងពួកប៉ារថ៍ស៍ (Parthes) ក្នុងទ្វីបដែលជាផ្លូវនាំមកនូវភោគសម្បទ យ៉ាងស្តុកស្តម្ភ ។ កាលបើបុរសទាំង ៣ នាក់មានអំណាចក្នុងក្រុងរោមហើយ ឯពួកក្រស្តប្រជាក៏បានទទួលប្រយោជន៍ខ្លះដែរ គឺពីមុនមកដែលមានច្បាប់ហួងហែងទីដីពកជការនោះ ក៏លើកលែងប្រើក្នុងគ្រានេះម្តងទៀត ទើបទីដីពកជការត្រូវកាត់បែងចែកឲ្យពក្រស្តប្រជាដែលមានកូន តាំងពីចំនួន ៣ នាក់ឡើងទៅ ។ សភាសេណាត់ខំរាំងរកវិធីបែងចែកទីដីនេះ តែអ្នកទាំង ៣ នាក់មានអំណាចខ្ពស់ជាងសភានេះទាំងមូល ឯស៊ីសេរ៉ុងដែលជាអ្នកខំប្រឹងរក្សាការពារសភានេះ ក៏ត្រូវអ្នកទាំង ៣នាក់និរទេសឲ្យចេញទៅនៅក្រៅក្រុងរោម ។ កាលសេសារបានលាចេញពី

ដំណែងកុងស៊ុលហើយ ក៏បានចេញទៅធ្វើជាអ្នកសម្រេចរាជការក្នុងប្រ-ទេសគោលស៊ីសាល់ពីន (Gaule Cisalpine) មានកំណត់ ៥ ឆ្នាំ ។ នៅឱកាសនោះ សេសារបានច្បាំងបង្ក្រាបក្នុងប្រទេសគោលទាំងមូលឲ្យរាបសារ ហើយ ទើបឆ្លងសមុទ្រទៅច្បាំងដល់កោះអង់គ្លេសផង ។

តែក្រាស៊ូសដែលចេញទៅច្បាំងនឹងពួកប៉ារថេនោះ មានគ្រោះថ្នាក់ច្រើន ព្រោះបរាជ័យដល់ស្លាប់ខ្លួនផង ។ ឯប៉ុមប៉េបានទទួលនាទីជាអ្នកបញ្ជាការកងទ័ព ក្នុងប្រទេសអេស្ប៉ាញនោះនៅជាប់ចិត្តចង់បានអំណាចនៅក្រុងរោម ទើបមិនបានចេញទៅប្រចាំនាទីរបស់ខ្លួន ។

តមកនៅក្រុងរោមនោះ មានបុរសម្នាក់ឈ្មោះ ក្លូឌិយុស (Clodius) បានបបួលដឹកនាំឲ្យបណ្តារាស្ត្របង្ករការចលាចលឡើង កាលបើស្រុកទេសត្រូវការមនុស្សពូកែចាត់ការប្រាបប្រាម ទើបសភាសេណាត៍បែរទៅពឹងប៉ុមប៉េជាកុងស៊ុល ដែលមានអំណាចពេញតែម្នាក់ ។ លុះសេសារត្រឡប់មកដល់ ត្រូវការឲ្យរាជការទទួលជ័យជំនះរបស់ខ្លួននឹងដើម្បីទទួលដំណែងជាកុងស៊ុលផង តែប៉ុមប៉េមិនយល់ព្រម ទើបសេសារនិយាយថា បើដូច្នេះសុំឲ្យប៉ុមប៉េលាចេញពីដំណែងចុះ ខាងសេសារក៏លែងរវល់នឹងស្រុកទេសគោលទៀតដែរ តែប៉ុមប៉េក៏នៅតែមិនព្រមទទួលទៀត ហើយខំនិយាយណែនាំឲ្យរាជការបោះឆ្នោតបង្គាប់ឲ្យសេសារដោះលែងពលទាហានឲ្យអស់ទៅ ។ (មានត)

ភូមិសាស្ត្រសង្ខេប
នៃទ្វីបអាមេរិក
ប្រទេសអាមេរិកខាងជើង

អាណាខេត្ត— ប្រទេសអាមេរិកខាងជើងនោះមានអាណាខេត្ត ទល់នឹងមហាសមុទ្រអារទិកខាងជើង ទិសខាងលិចទល់នឹងមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក ទិសខាងកើតទល់នឹងមហាសមុទ្រអត្លង់ទិក ទិសខាងត្បូងទល់នឹងទ្វីបអាមេរិកខាងត្បូង (ប្រទេសកូឡុមប៊ី) ។

ខ្នាតនិងទំហំដី — ខ្នាតទទឹងដែលធំទូលាយបំផុត ប្រមាណ ៤.៩៦០ គីឡូម៉ែត្រ .ខ្នាតបណ្តោយដែលវែងបំផុត វាស់អំពីជ្រោយបា-រ៉ៅ ក្នុងអាឡាស្កា រហូតដល់ប្រទេសប៉ាណាម៉ា ប្រមាណ ៦.៨៨០ គីឡូ-ម៉ែត្រ មានទំហំដីប្រមាណ ២៣.៩៤៧.៩០០ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា តែជាចំណែកផែនដីរបស់អង់គ្លេសនៅក្នុងទ្វីបអាមេរិកខាងជើង ដល់ទៅប្រ-មាណ ៩.៧៦៦.៨៩០ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា សហរដ្ឋអាមេរិកប្រមាណ ៧.៧០២.០៨០ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា អាឡាស្កា ១.៥១៨.៧៧៦ គីឡូ-ម៉ែត្រក្រឡា កោះគ្រីនឡង់របស់ដាណឺម៉ាក ២.១៨៦.៥៨១ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា, មេក្ស៊ិក ១.៩៨៦.៥៣០ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា, អាមេរិកកណ្តាល ៥៤៣.៩០០ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា ពួកកោះផ្សេងៗ ២៤៣.២៦០ គីឡូ-ម៉ែត្រក្រឡា ។

មាត់ច្រាំងសមុទ្រ — មាត់ច្រាំងសមុទ្រទិសខាងលិច ច្រើនមានកំពស់ខ្ពស់ៗ ក្បែរៗមាត់ច្រាំងមានទឹកជ្រៅ កប៉ាល់នាវាទាំងពួងចូលចតនឹងកំពង់បានដោយស្រួល ។ ឯមាត់ច្រាំងសមុទ្រទិសខាងកើតច្រើនរាក់ៗ មានដីខ្សាច់លយចូលទៅក្នុងសមុទ្រ ជាហេតុឲ្យនាវាសមុទ្រចតនៅឆ្ងាយពីមាត់ច្រាំង ហើយមាត់ច្រាំងទិសខាងកើតនេះច្រើនតែមានឈូងលូកចូលបត់បែន មានខ្នាតតូចធំមានចំនួនច្រើនជាងមាត់ច្រាំងទិសខាងលិច ។

ឈូងសមុទ្រ — ឈូងធំៗ គឺឈូងហ៊ុតសុង ខាងជើង, សាំង-ឡូរ៉ង់, អាឡាស្កា, មេក្ស៊ិក វេ៉ត្រុស និងហុងឌុក៉ស ទិសខាងកើត និងឈូងកាលីហ្វូរនី, ឈូងប៉ាណាម៉ា ទិសខាងលិច ។

ជ្រោយ — ជ្រោយបារ៉ូ ជាជ្រោយដែលលយចេញឆ្ងាយបំផុតនៅទ្វីបអាមេរិកទិសខាងជើង, ជ្រោយអាឡាស្កាជាជ្រោយលយចេញវែងបំផុតនៅទិសខាងលិច, ជ្រោយកុត ជាជ្រោយលយវែងបំផុតនៅសហ-រដ្ឋអាមេរិកទិសខាងកើត, ជ្រោយសាប៊ឺ ជាជ្រោយលយចេញវែងបំផុតនៅទ្វីបសហរដ្ឋអាមេរិកខាងត្បូង ។

សមុទ្រ — សមុទ្របេរីង នៅចន្លោះអាឡាស្កា និងស៊ីបេរី, សមុទ្រអង់ទីយ៍ នៅចន្លោះពពួកកោះ និងអាមេរិកកណ្ដាល និងអាមេរិកខាងត្បូង សមុទ្រប័បហ្វីងនៅខាងជើងឆៀងខាងកើត ។

ព្រែកសមុទ្រ — ទិសខាងលិចព្រែកបេរិង ទិសខាងជើងមានឡាំងកាស្ទ័រ, ហ៊ុតសុននឹងដាវិស, ទិសខាងកើតមានព្រែកសាប៉ូនៅចន្លោះប្រ៉ាជរនឹងហាវ៉ៃ នឹងព្រែកហ្វ៊ីត ។

កោះ — ទិសខាងជើងមានកោះគ្រីនឡង់ នឹងពួកកោះអាក់ទិក, ទិសខាងកើតមានកោះតែរនើវ, ប្រាំងឥតក៉ត, កាប់ព្រឺតុង, ឡុង, ទិសខាងលិចមានកោះវែនគូវែន, វ៉ែនសាឡុត ។

លក្ខណៈផែនដី — ផ្ទៃផែនដីនៃទ្វីបអាមេរិកខាងជើង មានលក្ខណៈជាដីកបខ្ពស់ ១ ចំណែក មានផ្ទៃដីជាដីកបទំនាប ១ ចំណែក តំបន់ដែលជាដីកបខ្ពស់ ច្រើនប្រកបដោយជួរភ្នំខ្ពស់ៗ នឹងប្រកបភ្នំផ្សេងៗជាចំនួនច្រើន ក្នុងតំបន់ដូច្នេះ ប្រជាជនច្រើនរកបរចិញ្ចឹមជីវិតដោយការចិញ្ចឹមសត្វ, កាប់ឈើនឹងជីកមីន ។ ចំណែកខាងផែនដីនៅតំបន់ទិសខាងកើតដែលជាទីទំនាប មានភ្នំខ្លះនៅជាយអន្លើជិតមាត់ច្រាំងសមុទ្រ តែជាភ្នំមិនធំខ្ពស់ដូចភាគផែនដីទិសខាងលិចទេ ហើយនៅតាមបរិវេណភ្នំអស់នោះជាទីទួលខ្លះដែរបន្តិចបន្តួច ភាគផែនដីទិសខាងកើតនេះ ជាទីដីមានដីជាតិល្អ ព្រោះជាដីទំនាបមានផ្លូវទឹកបរិបូណ៌ផង ។ ការធ្វើស្រែចំការច្បារដំណាំ មាននៅតាមតំបន់អស់នោះជាច្រើន ។

ភ្នំ — ១ ជួរភ្នំវែងបំផុតនៅទ្វីបអាមេរិកខាងជើង គឺជួរភ្នំរ៉ុកគីស៍ ភ្នំនេះទុកដូចជាទ្រនុងឆ្អឹងខ្នងនៃដីគោកខ្ពស់ទិសខាងលិច លាតចេញមកពីប្រទេសអាឡាស្កា ចុះមកតាមដីគោកខ្ពស់ កាត់ប្រទេសកាណាដា និងសហរដ្ឋអាមេរិក រហូតដល់ប្រទេសមេក្សិក ជារយៈវែងប្រមាណ ៦.៤០០ គីឡូម៉ែត្រ បណ្ដាផ្លូវទឹកសំខាន់ៗ នៅទ្វីបអាមេរិកខាងជើង មានកំណើតចេញមកអំពីជួរភ្នំដ៏ធំមហិមានេះស្ទើរតែទាំងអស់ ។ មួយវិញទៀត ជួរភ្នំនេះបរិបូណ៌ដោយលោហធាតុដ៏មានដំឡៃជាច្រើនយ៉ាង គឺមាស, ប្រាក់, សំណ, ទង់ដែង, ធ្យូងថ្ម ។

២-ភ្នំនៅឆ្នេរសមុទ្រទិសខាងលិច គឺភ្នំស៊ីយែរ៉ានេវ៉ាដា ដែលជាជួរភ្នំលាតចេញមកពីទិសខាងជើងនៃប្រទេសកាណាដា រហូតដល់ទិសខាងត្បូងនៃទ្វីបសហរដ្ឋអាមេរិក និងភ្នំស៊ីយែរ៉ាម៉ាដ្រេក្នុងប្រទេសមេក្សិក ។

៣ — ភ្នំអាល្លឺយ៉ានី ជាជួរភ្នំវែងប្រមាណ ២.៤០០ គីឡូម៉ែត្រ តែមិនសូវខ្ពស់ទេ (កំពូលដែលខ្ពស់បំផុតមានកំពស់ត្រឹម ២.០១៣ម៉ែត្រ) តាំងនៅផ្លូវមាត់សមុទ្រទិសខាងកើតក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក ។ ជួរភ្នំនេះឲ្យកំណើតមានផ្លូវទឹកសំខាន់ៗ ជាច្រើន ហើយបរិបូណ៌ដោយលោហធាតុ គឺធ្យូងថ្ម, ប្រេងកាសផុតនេះ ។

៤ - ភ្នំនៅអាមេរិកកណ្ដាល មានភ្នំភ្លើងជាច្រើន ។ ឯកំពូលភ្នំដែលខ្ពស់បំផុតនៅទ្វីបអាមេរិកខាងជើងក្នុងដែនអាឡាស្កា មានកំពស់ ៦.១៣៩ ម៉ែត្រ ។

ទន្លេ - ទន្លេចែកចេញជា ៥ ពួក គឺ

១ - ពួកទន្លេដែលហូរធ្លាក់ទៅក្នុងមហាសមុទ្រអត្លង់ទិក ។

២ - ពួកទន្លេដែលហូរធ្លាក់ទៅក្នុងឈូងសមុទ្រមេកស៊ិក ។

៣ - ពួកស្ទឹង, ទន្លេដែលហូរធ្លាក់ទៅក្នុងមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក ។

៤ - ទន្លេ, ស្ទឹងដែលហូរធ្លាក់ទៅក្នុងមហាសមុទ្រអាកទិក ។

៥ - ទន្លេ, ស្ទឹងដែលហូរធ្លាក់ទៅក្នុងឈូងសមុទ្រហ៊ុតសុង ។

ទន្លេដែលវែងបំផុតនោះ នៅក្នុងប្រទេសសហរដ្ឋអាមេរិក ហៅថា មិស៊ីស៊ីពី មានបណ្ដោយប្រមាណ ៦.៧២០ គីឡូម៉ែត្រ ចាត់ជាទន្លេវែងបំផុតក្នុងលោក ។

ទន្លេសាប — ១ - ទន្លេសាបក្នុងប្រទេសកាណាដា គឺទន្លេសាបក្រង់ស្លេវ, អាថាបាស្កា, វិនីប៉ិក, ម៉ានីតូបា ជាដើម ។

២ - ទន្លេសាបនៅចន្លោះកាណាដានឹងសហរដ្ឋអាមេរិក គឺទន្លេសាបស៊ុបេរីយើរ (ជាទន្លេទឹកសាបដែលធំបំផុតក្នុងលោក មានទំហំប្រមាណ ៨២.៤៨០ គីឡូម៉ែត្រក្រឡា) ។

៣- ទន្លេសាបក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក គឺទន្លេសាបគ្រេន់ឡាក់សាលេ ។

៤- ទន្លេសាបក្នុងប្រទេសមេកស៊ិក នឹងអាមេរិកកណ្ដាល មានតិចដែលសំខាន់ជាងគេ គឺទន្លេសាបនិការ៉ាក្គួ ។

ខ្យល់អាកាស — ១ — អាមេរិកកណ្ដាលនឹងពួកកោះនៅទិសខាងលិច នឹងខាងត្បូងស្រុកមេកស៊ិក មានអាកាសក្ដៅ នឹងមានទឹកភ្លៀងច្រើន ប្រហែល ៗ នឹងឥណ្ឌូស៊ីននេះដែរ ។

២- សហរដ្ឋអាមេរិក មានអាកាសយ៉ាងមធ្យម តាំងនៅក្នុងតំបន់មានអាកាសអ៊ុន ។

៣ កាណាដា នឹងអាឡាស្កា មានអាកាសត្រជាក់ខ្លាំងក្នុងរដូវរងា ព្រោះផែនដីតំបន់អស់នោះ ចូលទៅក្នុងផែនរងាខ្លាំង ហើយមានខ្យល់ត្រជាក់បក់មកពីឯជើងផង ។

ទឹកភ្លៀង — ភ្លៀងមានធ្លាក់ច្រើននៅតំបន់មាត់ច្រាំងសមុទ្រ ចំណែកខាងមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក នឹងតំបន់មាត់ច្រាំងសមុទ្រខាងមហាសមុទ្រអត្លង់ទិក ។

១ — **ផលាផលផែនដី** មានដាំដំណាំស្រុកត្រជាក់ ដំណាំស្រុកក្ដៅ ដែលសំខាន់ គឺស្រូវផ្សេងៗ, ពោត, ថ្នាំជក់ ដំឡូងបារាំង កប្បាស, ទំពាំងបាយជូរ, អំពៅ, កាហ្វេ, ស្រល់ ពេក ។ ល ។

២ - លោហធាតុ - ទ្វីបអាមេរិកខាងជើងបរិបូណ៌ដោយលោហធាតុច្រើនយ៉ាង នៅតំបន់ដីកបខ្ពស់ទឹងតាមភ្នំនៅទិសខាងលិចនោះ មានមាស, ប្រាក់, អំបិល, ទង់ដែង ។ល។ នៅតំបន់ដីកបទិសខាងកើតមានត្បូងថ្ម, ដែក, ប្រេង ទឹងទីកែលជាច្រើន ក្រៅអំពីនេះមានបារ៉ែត, សំណ, និលជាដើម ។

សត្វ - ពួកសត្វព្រៃមានប្រមា, ក្របី, ខ្លាឃ្មុំ, សុនខព្រៃ, ឆ្កែចចក, ក្តាន់, ខ្លាខ្មៅ សត្វស្លាបផ្សេងៗ, ស្វា ។ល។ សត្វចិញ្ចឹមដែលសំខាន់ គឺគោ, សេះ កែះ ជ្រូក, មាន់, ទា ។

ត្រីផ្សេងៗមានច្រើនក្នុងសមុទ្រទឹងក្នុងទន្លេភាគខាងលិច ទឹងភាគខាងកើត ។

ប្រជាជន — មានច្រើនជាតិច្រើនភាសា ឯជាតិអ្នកស្រុកនោះគឺពួកអេស្ស្យៈគីមោ ដែលអាស្រ័យនៅតាមត្រើយមហាសមុទ្រអាទិកទឹងជនជាតិឥណ្ឌាក្រហម ដែលអាស្រ័យនៅតាមទីតំបន់ទូទៅ, ឯពួកជាតិដែលមកនៅថ្មី ជាពួកឲរុបដោយច្រើន មានជាតិអង់គ្លេស អល្លឺម៉ង់ បារាំងសែស អេស្ប៉ាញ៉ុលជាដើម ពួកជាតិទ្វីបឯទៀតមកនៅក្នុងទ្វីបនេះក៏ច្រើន គឺណេក្រ៏, ចិនទឹងជប៉ុនជាដើម រួមប្រជាជនទាំងអស់មានប្រមាណ ១៥០.០០០.០០០ នាក់ ។ ចប់

ប្រវត្តិឧបាសក-ឧបាសិកា

ជាសាវកសាវិការបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់

(តមក)

៩ — **ជីវក-កោមារភច្ច:** ជាអ្នកស្រុករាជគ្រឹះ ជាបុត្រនាងសាលវតីនិងអភយរាជកុមារ មានរឿងដំណាលថា នាងសាលវតីជាស្រីពេស្យា ដល់នាងមានផ្ទៃពោះជិតសម្រាលក៏គិតថា បើកូនដែលសម្រាលមកជាប្រុសនឹងយកទៅបោះចោល បើជាកូនស្រីនាងនឹងចិញ្ចឹមទុក ៗ លុះដល់នាងសម្រាលកូនមកជាប្រុស ទើបបង្គាប់ទាសីឲ្យលើកកូនដាក់ក្នុងចង្អេរហើយឲ្យនាំយកទៅចោលឯគំនរសម្រាម ៗ វេលានោះ អភយរាជ-កុមារទៅគាល់ស្ដេច បានឃើញក្អែកនិងសុនខចោមរោមនៅទីនោះ ទ្រង់ក៏រើសសួរទៅបានសេចក្ដីថា មានកូនប្រុសម្នាក់នៅរស់នៅឡើយដេកនៅត្រង់កន្លែងនោះ ទើបមានបន្ទូលឲ្យយកទៅចិញ្ចឹមក្នុងដំណាក់របស់ទ្រង់ ទ្រង់ប្រទានឈ្មោះថា ជីវក: ព្រោះហេតុតែព្រះអភ័យរាជកុមារទ្រង់រើសទៅចិញ្ចឹម ទើបមានថែមពាក្យថាកោមារភច្ច: ជា ជីវក-កោមារភច្ច: ៗ លុះបានអាយុ ១៦ ឆ្នាំក៏ចេញទៅសិក្សាវិជ្ជាពេទ្យនៅក្រុងតក្កសិលា ដល់រៀនសម្រេចត្រឡប់មក ទើបត្រូវគេលើកដំកើងជាគ្រូពេទ្យដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុតក្នុងរាជសំណាក់ព្រះបាទពិម្ពិសារ ធ្លាប់បានទៅរក្សាអង្គព្រះបាទចណ្ឌប្បជោត ដែលគ្រូពេទ្យឯទៀតៗមិនអាចថែរក្សាឲ្យសះជាបាន មានកេរ្តិ៍

ឈ្មោះល្បីល្បាញ បានលាភសក្ការៈជាច្រើនក្នុងគ្រានោះ ។ កាលសម្តេចព្រះបរមសាស្តាស្តេចគង់នៅក្នុងគិជ្ឈកូដ ក្រុងរាជគ្រឹះ គ្រូពេទ្យជីវក-កោមារភច្ចៈ បានផ្សំថ្នាំថ្វាយព្រះអង្គ ទាំងបាននិមន្តឲ្យព្រះបរមសាស្តាប្រថាប់នៅវិហាររបស់ខ្លួនផង បានទំនុកបំរុងព្រះភិក្ខុសង្ឃដោយល្អ ។ គេអាចពោលបានថា បណ្តាបុថុជ្ជនសាមញ្ញធម្មតាដែលមានចិត្តជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ជីវក-កោមារភច្ចៈ ទុកជាអ្នកជ្រះថ្លាយ៉ាងក្រៃលែង គ្មានអ្នកដទៃស្មើទេ អាស្រ័យហេតុនេះ ទើបព្រះបរមសាស្តាទ្រង់តាំងលោកក្នុងឯតទគ្គដ្ឋាន ប្រសើរលើសលែងជាងពួកឧបាសកបុថុជ្ជនដែលជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ចប់ប្រវត្តិសង្ខេបរបស់ជីវក- កោមារភច្ចៈតែប៉ុណ្ណោះ ។

១០– នកុលបិតា គហបតី កើតក្នុងត្រកូលសេដ្ឋី ជាអ្នកស្រុកសុង្សុមារគិរៈ ក្នុងដែនភគ្គៈ ។ សម្តេចព្រះបរមសាស្តាព្រមដោយភិក្ខុសង្ឃ ស្តេចទៅដល់នគរនោះ ស្តេចប្រថាប់នៅភេសកឡាវ័ន ។ ឯនកុលបិតា-គហបតីព្រមដោយអ្នកស្រុកសុង្សុមារគិរៈនាំគ្នាទៅកាន់សំណាក់ព្រះបរមសាស្តា គ្រាន់តែបានឃើញព្រះបរមសាស្តាគ្រាដំបូង ក៏រត់ទៅឱបព្រះបាទទាំងប្តីទាំងប្រពន្ធ ហើយនាំគ្នាស្រែកហៅថា កូនៗ ម្តេចក៏កូនទៅណាបាត់ចោលឪពុកម្តាយយូរម្ល៉េះ ។ ហេតុដែលគាត់មាត់ហៅព្រះប-

មេសាស្តាជា កូនៗ ដូច្នោះ ព្រោះស្វាមីភរិយាទាំងពីរនោះធ្លាប់ធ្វើជាមាតាបិតារបស់ព្រះពោធិសត្វមកជាច្រើនរយជាតិ សេចក្តីស្រឡាញ់ស្នេហាពីជាតិមុនៗនោះជាប់ទាក់ទងហូតមកដល់ជាតិជាបច្ចុប្បន្ននេះ ។ សម្តេចព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់សំដែងព្រះធម្មទេសនា ស្វាមីភរិយាទាំងពីរនាក់ក៏បានសម្រេចសោតាបត្តិផល ។

លុះចំណេរកាលតមក ស្វាមីភរិយាទាំងគូមានអាយុច្រើនហើយ សម្តេចព្រះបរមសាស្តាស្តេចយាងទៅកាន់ភគ្គនគរម្តងទៀត ជនទាំងពីរបានដឹងដំណឹង ក៏ចូលទៅគាល់ព្រះបរមសាស្តា ហើយបានជប់លៀងព្រះភិក្ខុសង្ឃជាច្រើន បានសំដែងអាការស្និទ្ធស្នាលនឹងព្រះភិក្ខុសង្ឃ ពោលពាក្យសំណេះសំណាលនាំឲ្យកើតសេចក្តីស្និទ្ធស្នាលជាយ៉ាងក្រៃពេក ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ទើបព្រះបរមសាស្តាទ្រង់តាំងក្នុងដំណែងឯតទគ្គដ្ឋានប្រសើរលើសលែងជាងបណ្តាឧបាសកដែលជាអ្នកពោលពាក្យសំណេះសំណាលនាំឲ្យកើតសេចក្តីស្និទ្ធស្នាល ។

ចប់ប្រវត្តិសង្ខេបរបស់នកុលបិតា-គហបតីតែប៉ុណ្ណេះ ។

ប្រស្នាចំរើនសតិបញ្ញា

ប្រស្នាទី ២

សួរថា ខ្វាក់នឹងខ្វិន តើខាងណាគ្រាន់បើជាងខាងណា?

សេចក្តីឆ្លើយទី ១ .

មានពាក្យគេចោទសួរថា ខ្វាក់ហើយនឹងខ្វិន តើខាងណាគ្រាន់បើជាងខាងណា?— ខ្ញុំបាទបានត្រិះរិះដោយសព្វគ្រប់ទៅ យល់ថាខ្វិនដូចជាគ្រាន់បើជាងខ្វាក់បន្តិច ដែលថាខ្វាក់ៗនេះ សំដៅយកខ្វាក់ទាំងសងខាងតាំងពីកំណើតមក, ឯខ្វិនដើរមិនរួចនោះសោតទៀត ក៏សំដៅយកខ្វិនតាំងពីកំណើតមកដែរ ។ កាលបើប្រៀបធៀបសេចក្តីទុក្ខ-លំបាកក្នុងការចិញ្ចឹមជីវិតដែលជាប្រយោជន៍ខ្លួននឹងប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ល្បងមើលទៅខ្ញុំបាទយល់ថាខ្វិនមានដំឡៃជាងខ្វាក់ ព្រោះខ្វាក់មើលមិនឃើញអ្វីសោះនោះ ទឹងអង្គុយឬទឹងឈរ គោងប្រើដៃស្ទាបនេះស្ទាបនោះ បើមិនស្ទាបក្រែងប៉ះទង្គិចនេះនោះ ម៉្លោះហើយវេលាផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថម្តងៗតែងតែប្រយ័ត្នជានិច្ច មើលទៅក៏លំបាកសែនលំបាកពេក បើនឹងក្រោកដើរទៅណាមកណា ក៏គោងតិបគុបទទីមទទាម គ្មានអ្នកដឹកដៃគ្មានហ៊ានឈានជើងដើរទេ ទាំងមិនស្គាល់ទិសខាងលិច ខាងកើត ខាងជើង ខាងត្បូងផង ។ បើទុកជាអ្នកក្លែកខ្វាក់នោះ ចេះសង្កេតចំណាំពូកែយ៉ាងណាក៏ដោយ បើដើរចេញទៅកាន់ទីប្រ-ជុំជន មុខជាមិនផុតពីគ្រោះថ្នាក់ឡើយ ដូចជាផ្លូវអូហ៊ីយេក្រុងភ្នំពេញ

ដែលមានមនុស្សដើរមើរដេរដាស ទាំងរថត្រីចក្រយាន រថយន្ត ទោចក្រយានបរបើកចុះឡើងជាប្រវ់ត់ មនុស្សម្នាក់ភ្នែកទាំងសងខាង មុខជាប៉ះទង្គិចឬត្រូវរថកិនស្លាប់ ឬបាក់ដៃបាក់ជើងជាមិនខាន ។ បើដើរទៅតាមផ្លូវដើងផ្លូវប្រែក តែងតែប៉ះនេះប៉ះនោះ ឬដើរជាន់កូនឆ្កែកូនឆ្មាដែលវាដេកទឹងផ្លូវស្លាប់ក៏មាន ឬចំពប់ដួលដល់បែកមុខមាត់ក៏មាន បើទុកជាមានព្យាយាមឧស្សាហ៍រៀនសូត្រវិជ្ជាសម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិត ក៏រៀនបានតែត្រឹមកូតទ្រ, ផ្លុំខ្លុយ, ដេញចាប៉ី, ផ្លុំស្រឡៃ, វាយសំភោរ, ស្គរ, រនាត, គងប៉ុណ្ណោះ ទឹងរៀនសូត្រវិជ្ជាដែលថ្លៃថ្លាជាងនេះទៅទៀតពុំបានឡើយ សេចក្តីលំបាករបស់មនុស្សខ្វាក់ទឹងពណ៌នាតទៅទៀតវែងឆ្ងាយណាស់ ទើបខ្ញុំបាទស្ម័គ្រចិត្តចូលខាងពួកមនុស្សខ្វិន ។

ឥឡូវនេះ ខ្ញុំបាទទឹងសូមអធិប្បាយពីយោបល់ដែលយល់ថា ខ្វិនគ្រាន់បើជាងខាងខ្វាក់ឲ្យស្លាប់តទៅ ពិតមែនតែខ្វិនដើរទៅណាមកណាមិនរួច គោងទទួលរងទុក្ខវេទនាដែរ តែមានភ្នែកមើលឃើញអ្វីទឹងចាំអ្វីៗបានគ្រប់ដំពូក ។ បើមានព្យាយាមរៀនវិជ្ជាអក្សរសាស្ត្រ ឬរៀនរចនាទឹងគំនូរគូររាសដេស្រង ៗ ឬរៀនដេរប៉ាក់ត្បាញជាដើម ក៏ល្មមជាប្រយោជន៍សម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិតបានដោយងាយ មិនបាច់ដើរសាត់អន្ទ្រាត់ទៅសុំទានគេចិញ្ចឹមជីវិតដូចមនុស្សខ្វាក់ទេ ដោយហោចទៅគ្រាន់តែបង្រៀនអក្សរក្មេងៗរបស់អ្នកស្រុកដែលនៅផ្ទះជិតខាងគ្នាក៏បាន មាតាបិតារបស់ក្មេង

អស់នោះគង់ជួយចិញ្ចឹមបាយទឹក ឬសំពត់អាវប្រាក់កាស៊ីសម្រាប់ចាយវាយមិនឲ្យលំបាកវេទនាពេកដែរ ប្រសិនបើគ្មានវិជ្ជាអ្វីសោះ ដោយហោចទៅគ្រាន់តែនៅចាំផ្ទះឲ្យគេៗក៏ឲ្យទានអាហារព្រឹកល្ងាចមិនឲ្យអត់ឃ្លានដែរជាប្រយោជន៍ខ្លួនទាំងប្រយោជន៍អ្នកដទៃផង ។ នេះពោលចំពោះតែមនុស្សខ្វាក់ឬខ្វិន ដែលជាអ្នកទីទ័លក្រឬជាមនុស្សអនាថា ។ បើពោលដល់មនុស្សខ្វាក់ដែលមានសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ ប្រៀបធៀបទាំងមនុស្សខ្វិនដែលមានសម្បត្តិដូចគ្នា អ្នកខ្វិនក៏នៅតែគ្រាន់បើជាងអ្នកខ្វាក់ដែរ ។ ធម្មតាអ្នកខ្វាក់ដែលមានសម្បត្តិនោះ ទោះជានៅតែនឹងផ្ទះក៏មិនសូវមានប្រយោជន៍អ្វីឡើយ គ្រាន់តែហាមាត់ហៅបាវព្រាវថា មកណេះវ៉ុយ ទៅណោះបន្តិច យកនេះមកឲ្យបន្តិច នឹងបង្គាប់ការងារអ្វីមិនបានឡើយ ព្រោះភ្នែកមើលមិនឃើញ បានតែនិយាយត្អូញត្អែរអែតអតប៉ុណ្ណោះឯង ។ ចំណែកឯអ្នកខ្វិន ដែលមានសម្បត្តិនោះមានប្រយោជន៍ច្រើនយ៉ាងណាស់ គឺបង្គាប់បញ្ជាការងារបានគ្រប់ជំពូក បង្គាប់អ្នកនោះធ្វើការនេះ អ្នកនេះធ្វើការនោះ បាវព្រាវធ្វើការល្អអាក្រក់ដឹងទាំងអស់ ទាំងស្តីប្រដៅមនុស្សម្នាបានទាំងអស់ បាវព្រាវក៏មានសេចក្តីកោតខ្លាច មិនអាចប្រមាថមើលងាយទេ ទុកជាដើរទៅណាមិនបាន តែភ្នែកអាចមើលឃើញអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងបានជារបស់សំខាន់ណាស់ ហេតុដូច្នោះបានជាខ្ញុំបាទសូមវិនិច្ឆ័យដាច់ស្រេចថា ខ្វិនគ្រាន់បើជាងខ្វាក់ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ ឆាយខ្វិន

រឿងចៅម្ចាស់ផ្ទះនឹងចៅសុំសំចត

មាននិទានមួយដំណាលថា មានបុរសម្នាក់ទើបនឹងសង់ផ្ទះហើយថ្មីៗ គាប់ជួនមានបុរសម្នាក់ទៀត ចូលមកសុំសំណាក់នឹងផ្ទះនោះ ។ ឯចៅម្ចាស់ផ្ទះក៏ព្រមឲ្យសំចតហើយរួបរួមជាមួយគ្នាក្នុងផ្ទះនោះទៅ ។ ចៅសុំសំចតលុះនៅបានយូរបន្តិច ក៏តាំងកប់អស់គ្រឿងផ្ទះ ទូរ ទូតរនាប, រណប, បន្ទង់, ផ្ទាំង, ផ្តាន, ដៃរណែង, មានតំណឥតតំណ, ទូរស្តឹកប្រក់ខ្ចប់សព្វគ្រប់ ក៏កត់សំគាល់ទុកជាចំណាំ ។ លុះនៅជាអម្ចង់បាន ១ ខែទៅ ចៅម្ចាស់ផ្ទះក៏ស្រដីថា ចៅមកនៅសំចតនឹងអញនេះយូរអន្លង់ហើយ ចូរចៅទៅស្រុកចៅវិញចុះ ។ ឯចៅសុំសំចតឆ្លើយថា ផ្ទះនេះជាផ្ទះរបស់អញ ម្តេចក៏ចៅថាជាផ្ទះរបស់ចៅវិញ ។ ចៅទាំងពីរក៏កើតទៅជាឈ្លោះទាស់ទែងដណ្តើមផ្ទះគ្នា ទើបនាំគ្នាឡើងទៅប្តឹងចៅក្រមឲ្យជំនុំជំរះ ។

ចៅម្ចាស់ផ្ទះប្តឹងថា ផ្ទះនោះជាផ្ទះរបស់ខ្ញុំប្របាទទើបសង់ថ្មី ចៅនេះចូលមកសុំសំចតអស់អម្ចង់ ១ ខែពុំព្រមចេញឡើយ ហើយខ្ញុំប្របាទប្រាប់ឲ្យចេញ ក៏នៅតែពុំព្រមចេញ ហើយចៅនេះប្រកាន់យកផ្ទះរបស់ខ្ញុំប្របាទថាជារបស់ខ្លួន ។

ចៅសុំសំចតប្តឹងថា ផ្ទះនោះខ្ញុំប្របាទទើបសង់ថ្មី ចៅនេះមកសុំសំ-ចតអស់អម្ចង់ខែ ១ ហើយដណ្តើមយកផ្ទះនោះអំពីខ្ញុំប្របាទ សូមទាន

មេត្តាប្រោស បើចៅនេះប្រកាន់ថាជាផ្ទះរបស់ខ្លួន តើចៅនេះដឹងទេ អស់ទាំងគ្រឿងផ្ទះប៉ុន្មានគំណរ រនូតរនាប បង្កង់ ខ្ពប ស៊ឹកក្តងផ្ទះនោះមានប៉ុន្មាន ៗ

ចៅម្ចាស់ផ្ទះឆ្លើយតបទៅចៅក្រមថា ខ្ញុំប្របាទពុំបានកប់ទេ តែផ្ទះនោះពិតជារបស់ខ្ញុំប្របាទប្រាកដមែន ៗ ចៅក្រមក៏ដណ្ដឹងសួរទៅចៅសុំសំបតថា បើចៅប្រកាន់ថាជាផ្ទះរបស់ចៅ តើចៅដឹងទេ អស់គ្រឿងផ្ទះនោះមានប៉ុន្មាន? ឯចៅសុំសំបត ហេតុតែខ្លួនបានកត់សំគាល់ចំណាំទុកពីមុនមកស្រេច ក៏ឆ្លើយត្រូវទាំងអស់ ៗ ឯចៅក្រមយល់ថា ប្រហែលជាចៅនេះជាម្ចាស់ផ្ទះមែន ទើបចាំបានសព្វគ្រប់អស់ទាំងគ្រឿងផ្ទះ ទើបកាត់សេចក្ដីឲ្យបានទៅចៅសុំសំបតនោះ ៗ ឯចៅម្ចាស់ផ្ទះពុំសុខចិត្តឡើយ ទើបនាំរឿងនោះក្រាបបង្គំទូលដល់សម្ដេចព្រះមហាក្សត្រ ៗ

ទើបសម្ដេចព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ព្រះចិន្ដាថា ហេតុអ្វីក៏ចៅមួយនេះចាំអស់គ្រឿងផ្ទះសព្វគ្រប់ម្ល៉េះ ហើយទ្រង់ត្រាស់សួរថា អើ ចៅចាំគ្រឿងផ្ទះបានហ្មត់ចត់ល្អណាស់ តែឯជើងសសរខាងក្នុងរណ្ដៅនោះតើមានអ្វីខ្លះឬទេ ៗ ចៅសុំសំបតក្រាបបង្គំទូលថា គ្មានអ្វីនៅក្នុងរណ្ដៅទេ ៗ ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរទៅចៅម្នាក់ទៀតថា ចៅថាផ្ទះនោះជារបស់ចៅ តើចៅបានដាក់អ្វីនៅជើងសសរខ្លះដែរឬទេ ៗ ចៅម្ចាស់ផ្ទះក្រាបបង្គំទូលថា ក្នុងរណ្ដៅខាងជ្រុងទិសអគ្នេយ៍នោះជាទីមានកក់ដីទន់ជ្រាយ ទើបទូល

ព្រះបង្គំជាខ្ញុំយកឈើ ១ កំណាត់ដាក់នៅបាតសសរ ដើម្បីកុំឲ្យរាក់ស្រុត ។ ទ្រង់ត្រាស់ថា បើមានកំណល់នៅជើងសសរដូច្នោះមែន ត្រូវទៅជីកជើងសសរនោះមើល តើជាមានមែនឬគ្មានទេ ។ លុះជីកទៅក៏បានឃើញកំណល់គល់ជើងនោះមែន ទើបត្រាស់វិនិច្ឆ័យថា ហេតុតែផ្ទះនោះជារបស់ចៅនេះមែនបានជាចាំបានដល់ក្នុងដី ឯចៅមួយនោះពិតជាមិនមែនជាម្ចាស់ទេ ទើបចាំបានតែគ្រឿងខាងលើពុំដឹងដល់ខាងក្នុងដី ហេតុនេះត្រូវបានផ្ទះទៅចៅដែលដឹងដល់គ្រឿងផ្ទះដែលនៅក្នុងដី ឯចៅមួយនោះជាអ្នកឆបោកគេ ត្រូវមានទោសនឹងត្រូវពិន័យតាមច្បាប់ ។

ចៅទាំង ២ នាក់ក៏សុខចិត្ត ហើយក្រាបថ្វាយបង្គំលាទៅលំនៅរបស់ខ្លួនហោង ។

ចប់និទាននេះតែប៉ុណ្ណេះ ។